

Vergadering van Vrijdag 18 December 1908, 's avonds te 7 $\frac{1}{2}$ ure

Voorzitter: Generaal DE WAAL.

De VOORZITTER: Mijne Heeren! Ik open de vergadering en begin met de nieuwe leden van het Bestuur, waarvan een wegens dienstbezigheden afwezig is, welkom te heeten in deze vergadering en u mede te deelen, dat zij van hunne zijde zeer vercerd zijn met hunne benoeming tot lid van het Bestuur en mij reeds hebben toegezegd, hunne volle medewerking te zullen verleenen in het belang onzer Vereeniging. Trouwens, dit was te verwachten, anders zou de keuze niet op hen gevallen zijn; des te meer is het voor mij aangenaam, hen welkom te heeten in ons midden.

In de tweede plaats ben ik tot mijn groot leedwezen verplicht u mede te deelen, dat onze Vereeniging een groot verlies heeft geleden, eene groote werkkraft heeft verloren onder de medewerkers van het *Wetenschappelijk Jaarbericht*, door het overlijden van den Kapitein-Intendant J. NOOMEN.

Het Bestuur heeft gemeend van zijne deelneming niet beter te kunnen doen blijken dan door het zenden van eene deputatie, bestaande uit den Onder-Voorzitter en den Secretaris, naar de begrafenis. Ik zelf kon, wegens afwezigheid, niet medegaan. Zeer waardeerende en deelnemende woorden werden daar aan het graf gesproken, zooals de heeren reeds in de dagbladen hebben kunnen lezen.

Intusschen kan ik u mededeelen, dat het Bestuur zoo gelukkig is geweest eene nieuwe werkkraft te vinden in den Kapitein-intendant L. E. W. VAN ALBADA, die zoo welwillend is geweest, de taak van den overledene op zich te nemen. Wij willen hopen, dat het eerstvolgend Jaarbericht zal getuigen, dat de Kapitein VAN ALBADA in den geest van zijn voorganger voortwerkt en, zoo doende, het Jaarbericht al meer en meer aan zijne roeping zal doen beantwoorden.

De Voorzitter stelt thans voor, overeenkomstig het convocatie-
1908/09. III.

biljet, tot de ballotage van de voorgestelde leden over te gaan en noodigt de Heeren COLTHOFF en DE QUAIJ uit, den Secretaris behulpzaam te willen zijn bij het opnemen der stemmen.

Uit de gehouden stemming blijkt, dat als lid der vereeniging zijn aangenomen de Heeren L. E. W. VAN ALBADA, Kapitein-Intendant, A. J. DE BANK LANGENHORST, 1e Luit. der Infanterie N.-I. Leger, J. D. C. BERKHOUT, 1e Luit. der Infanterie, Mr. C. W. DE VRIES, Militie-2e Luit. der Infanterie, te 's-Gravenhage; P. C. VAN AKEN en J. H. C. SMELTZER, 2e Luits. der Artillerie te Gorinchem; F. H. TENHOEFF, 2e Luit. der Infanterie te Haarlem; W. K. VAN HASSELT, 2e Luit. der Infanterie te Leiden, en H. J. H. VAN TAREL, 2e Luit. der Genie te Utrecht.

Na dankbetuiging aan de heeren, die den Secretaris hebben bijgestaan, geeft de Voorzitter het woord aan den Kapitein Jhr. ALTING VON GEUSAU tot het houden zijner voordracht over:

Vorming van verlofskader.

De Heer Jhr. ALTING VON GEUSAU: Mijnheer de Voorzitter! Mijne Heeren! Onder de vele belangrijke vraagstukken, die in den tegewoordigen tijd op militair gebied onze aandacht vragen, is zeker het kader-vraagstuk een der belangrijkste.

Waar ik mij tot taak heb gesteld om in onze Vereeniging de vorming van het verlofskader te bespreken, zal ik trachten zoo weinig mogelijk van mijn eigenlijk onderwerp af te dwalen.

Ik zal mij niet begeven in beschouwingen over het meest wenschelijke stelsel van legervorming, doch eenvoudig uitgaan van den thans bestaanden toestand. Uit den aard der zaak zal ik daarbij het oog hebben op het wapen der Infanterie, als zijnde het hoofdwapen en het wapen, waartoe verreweg het grootste deel der militie behoort. Het wapen, waarin ik zelf de eer heb te dienen en waarover ik dus beter kan oordeelen dan over de andere — meer bepaald de bereden wapens.

Toch geloof ik, dat veel van hetgeen ik zeggen ga evenzeer betrekking heeft op de andere onbereden wapens en wellicht ook op de bereden troepen.

Verlofskader is noodig om in het gemobiliseerde leger te voorzien in de behoefte aan aanvoerders van lageren rang en wel luitenants, sergeanten en korporaaals.

Het zou om verschillende redenen ondoenlijk en ook niet goed zijn om zoo veel beroepskader steeds beschikbaar te hebben, dat men daarmede alle aanvoerdersplaatsen in het gemobiliseerde leger zou kunnen bezetten.

Aangezien ik voor het betoog, dat ik hier heden avond wil leveren, geene bepaalde cijfers noodig heb, komt het mij beter voor, thans niet in eene berekening te treden van het aantal luitenants, sergeanten en korporaaals, dat de gelederen van het beroepskader bij mobilisatie moet komen aanvullen.

Gewoonlijk neemt men aan, dat elke vredes-compagnie moet kunnen beschikken over minstens 3 verlofs-officieren en per lichter over 3 verlofs-sergeanten en 3 verlofs-korporaaals om te voorzien in de eigen behoeften en die der reserve-afdeelingen.

In het algemeen behoort als beginsel te gelden, dat aan beroepskader niet meer aanwezig zij, dan in vrede-tijd noodig is voor instructeurs en voor andere vredes-behoeften.

Het verschil tusschen vredes- en oorlogsorganisatie zal moeten worden gevonden door de vorming van verlofskader. Zijnde dus kader, waarbij niet het geven van instructie op den voorgrond staat, maar het verrichten der functiën van aanvoerder in het gemobiliseerde leger.

De taak, die ik mij heden avond heb gesteld, is om na te gaan op welke wijze dit kader moet worden verkregen, waarbij ik voornamelijk de aandacht wil vestigen op het *gehalte* en slechts terloops op het *aantal*.

Immers, het zal geen wijdloopig betoog behoeven, dat het er niet op aankomt, een zeker aantal personen uit te dossen met de onderscheidingsteekenen van luitenant, sergeant of korporaal, maar dat men eerst moet vragen of zij wel geschikt zijn om gezag uit te oefenen.

Gezag uitoefenen in den ruimsten zin des woords, d. w. z. zoodanig bevelen, als met het oog op de omstandigheden wordt geëischt en op eene wijze, dat de onderhoorigen onder alle omstandigheden gehoorzamen.

Een meerdere moet binnen den kring van zijne bevoegdheid een zoodanigen invloed uitoefenen, dat het als van zelf sprekend wordt beschouwd, dat hetgeen hij beveelt moet worden uitgevoerd, niet alleen omdat hij het beveelt, maar omdat het zoo moet zijn, omdat het noodig is.

Het voeren van sterren of strepen moet aantoonen, dat iemand met een zeker gezag *is* bekleed, maar door het gezag aan die onderscheidingsteekenen te willen ontleenen zou men een verkeerd uitgangspunt nemen.

Toch dient reeds nu te worden erkend, dat de onderscheidingsteekenen alleen reeds eene zekere moreele waarde vertegenwoordigen, die vooral niet te gering moet worden geschat. Uiterlijke teekenen steunen het gezag.

Het feit alleen, dat iemand de officiersuniform draagt, waarborgt hem reeds een zeker gezag over ondergeschikten, ook al zou hij overigens niet de daartoe noodige eigenschappen bezitten. (De Kapitein van Köpenick).

Aan de onderscheidingsteekenen moet men zien, wie meerdere is. Daarom is het te betreuren, dat uit een zuinigheids-oogpunt voor de milicien-sergeanten de kleeding van fijn laken is afgeschaff. De kleeren maken den man.

Om evenwel het gezag effectief te doen zijn, moot het uitgaan van innerlijke eigenschappen, die alleen door de uiterlijke teekenen hare sanctie verkrijgen, zoodanig dat zij door iedereen worden erkend.

Om gezag te kunnen voeren, moet men in de allereerste plaats hebben geleerd om zelf te gehoorzamen.

Men moet een flink karakter en een vasten wil hebben om zijne bevelen zoodanig te geven, dat daaruit de noodzakelijkheid der uitvoering aan iedereen klaar en duidelijk voor oogen staat. Men moet de noodige bekwaamheden bezitten om met juistheid te overzien welke de gevolgen zijn van de gegeven bevelen en in welke gevallen men zijn wil moet doen gelden.

Men moet eene aan zijn rang geëvenredigde mate van gezond verstand en algemeene ontwikkeling hebben om in elk voorkomend geval onder de vele verschillende bevelen, die men zou kunnen geven, het juiste te vinden.

Eindelijk oefent het uiterlijk voorkomen, zoomede de fysieke geschiktheid, een niet geringen invloed uit op de geschiktheid om gezag te voeren.

Men eische dus in den meerdere:

- 1e. Vastheid van karakter en van wil.
- 2e. Behoorlijke geestvermogens en gezond verstand.
- 3e. Hooggestemd plichtgevoel.
- 4e. Algemeene ontwikkeling en maatschappelijke positie.
- 5e. Behoorlijk uiterlijk voorkomen en fysieke geschiktheid.
- 6e. Militaire bekwaamheid.

De eerste vijf eischen, die ik hier noemde, moet de aanstaande meerdere in hoofdzaak medebrengen bij zijn indienst-treden. Wel kunnen die door opleiding dikwijls nader worden ontwikkeld, bijv. plichtgevoel, maar in het algemeen ontbreekt daartoe toch de tijd; alleen de laatste — militaire bekwaamheid — moet geheel door opleiding worden verkregen.

Ik wil bij de genoemde eischen nog wat nader blijven stilstaan, omdat zij den grondslag vormen van de vraag, wie een graad moet bekleeden.

1e. *Vastheid van karakter en van wil.*

Dit zijn eigenschappen, die grootendeels aangeboren moeten zijn, doch die door eene goede opvoeding van het jeugdig individu in hooge mate kunnen worden ontwikkeld. Het karakter van een mensch wordt gewijzigd door de omgeving, waarin hij wordt groot gebracht, door de voorbeelden die hij tijdens de kinder- en jongelingsjaren voor oogen krijgt, en dat karakter is zelfs tijdens den mannelijken leeftijd nog aan veranderingen onderhevig.

Een man met een vast karakter en een sterken wil zal eene kracht naar buiten uitstralen, die imponeerend werkt op zijne omgeving; hij zal zich zonder moeite doen gehoorzamen door degenen, die onder hem zijn gesteld. Men kan zich daarvan in het dagelijksch leven voortdurend overtuigen, ook bij de jongelingschap in haar tegenwoordig zoo sterk ontwikkeld vereenigingsleven.

Hij zal er niet gemakkelijk toe komen om een eens gegeven

bevel of aanwijzing te veranderen en hij zal weinig vatbaar zijn voor tegenwerpingen van hen, die het bevel moeten uitvoeren.

Een meerdere met vast karakter en sterken wil zal er niet gemakkelijk toe te vinden zijn om het z.g. op een accoordje te gooien bij de uitvoering zijner bevelen, en hij zal zelfs door de inwerking van zijne persoonlijkheid voorkomen, dat men daartoe pogingen aanwendt.

Iemand daarentegen met een weifelend karakter zal zichzelf al spoedig tegenspreken; zal trachten met zijne ondergeschikten te rade te gaan, wat hij moet doen, en zal zijne eens gegeven orders gemakkelijk wijzigen, wanneer daartoe vertoogen tot hem worden gericht.

Zijne weifeling zal toenemen, naar mate het hem ontbreekt aan gezond verstand en aan kennis van zaken. Een flink karakter zal het gemis aan kennis en routine veel minder gevoelen, dan een weifelaar.

Waar het nu zoo uiterst moeilijk is om een tot kader op te leiden milicien in zeer korten tijd een voldoende graad van kennis en routine bij te brengen, komt de waarde van een flink en mannelijk karakter en van een vasten wil veel meer op den voorgrond dan vroeger en zelfs meer dan bij het beroepskader.

2e. *Behoorlijke geestvermogens en gezond verstand.*

Hierdoor is de mensch in staat om zich vlug in eene zaak of een toestand in te denken en er de juiste beteekenis van te begrijpen. Daartoe behooren vlugheid van begrip en juistheid van opvatting. Ik zou hier eenigszins tegenover willen stellen domheid en bekrompenheid.

Deze eigenschappen kunnen al dan niet samengaan met vastheid van karakter en wil. Een dom en bekrompen man met een sterk karakter zal dikwijls mistasten, bij het geven van zijne bevelen, doch er met hand en tand aan vasthouden en daardoor veel kwaad stichten. Hij zal oorzaak kunnen zijn, dat men zich krachtig verzet tegen de door hem gegeven onjuiste en onbillijke bevelen. Hij vooral, zal in hooge mate moeten en willen steunen op het gezag van sterren of strepen.

De man, wien het aan gezond verstand ontbreekt, zal

weinig baat vinden bij eene uitgebreide kennis van reglementen en voorschriften, want hij zal moeilijk kunnen beoordeelen welk voorschrift of welke reglementaire bepaling past op het geval, dat zich voordoet, en juist hij zal meer dan een ander met eene zekere angstvalligheid zoeken naar een voorschrift, dat past, en daar krampachtig aan vasthouden.

Ontbreekt ook die onontbeerlijke kennis van zaken hem, dan zal hij nog meer mistasten en het door hem te stichten kwaad wordt er te grooter door. Het vertrouwen in zijne bevelen zal hoe langer hoe meer geschokt worden en hij is als meerdere onbruikbaar.

3e. *Hooggestemd plichtgevoel,*

is al mede eene eigenschap, die den meerdere niet mag ontbreken. Het zal hem er in de eerste plaats toebrengeu om zich met nauwgezetheid toe te leggen op het aanleeren van de bekwaamheden, die hij als meerdere nodig heeft. Hij zal gevoelen welke zware verantwoordelijkheid op hem komt te rusten, wanneer hij met gezag wordt bekleed en wanneer zijn bevel kon beslissen zelfs over het leven van zijne ondergeschikten. Zijn plichtgevoel zal hem er met pijnlijke zorg voor doen waken om te beginnen met zelf de orders en aanwijzingen na te komen, die zijn gegeven door hen, die boven hem staan. Hij zal een goed voorbeeld geven en daardoor opwekken tot navolging.

De inwerking van den meerdere op den mindere in den oorlog, vooral van de meerderen in de laagste rangen, zal zich slechts voor een gering deel uiten door het geven van bevelen, doch veel meer door het geven van een goed voorbeeld en door het bijstaan van de officieren in het uitvoeren der gegeven bevelen.

Een groepscommandant met plichtgevoel zal hierin steun vinden om zelf kalm te blijven onder het vijandelijk vuur en daardoor zijne minderen opwekken tot het zelfde. De groepscommandant, de sectiecommandant, de luitenant, met plichtgevoel zal in moeilijke oogenblikken het eerst opspringen om vooruit te snellen en dan gemakkelijker gevolgd worden dan hij, die het hiermede zoo nauw niet neemt.

Een korporaal, een sergeant met plichtgevoel zal na afloop van den marsch zorg dragen voor zijne kleeding, wapening en uitrusting en niet dadelijk op zijn rug gaan liggen. Hij zal dan veel gemakkelijker het zelfde van zijne ondergeschikten kunnen eischen en gedaan krijgen, dan wanneer hij die plichten zelf verzuimt of door een ander laat doen.

Een meerdere met plichtgevoel zal bij een langen marsch het uiterste inspannen om te zorgen, dat hij medekomt, ook al brandt het hem onder de voeten en zonder eenig bevel te geven, zonder als een herdershond langs zijne compagnie of zijne sectie te loopen, zal hij zijne mannen opwekken om niet, dan in de uiterste noodzakelijkheid achter te blijven.

Maar er is nog een andere factor, dien ik onder het plichtgevoel zou willen rekenen, en dat is de zin voor rechtvaardigheid. Het zal wel geen betoog behoeven, dat een gegeven bevel allereerst moet zijn gegrond op recht en billijkheid, en dat de meerdere zich daarop met pijnlijke nauwgezetheid zal hebben toe te leggen.

Hoe staat het in de practijk met het plichtgevoel van de meerderen? Wie zal durven beweren, dat daaraan somtijds niet veel ontbreekt; wie zal met de hand op het hart durven volhouden, dat hij zich niet dikwijls aan tekortkomingen heeft schuldig gemaakt, die op zijne minderen een slechten indruk moesten maken? De mindere ziet scherp en ontdekt spoediger dan men denkt, waaraan het ons ontbreekt bij het vervullen van onzen plicht. Wie uwer ontdekt niet dagelijks tekortkomingen in degenen, die boven hem gesteld zijn en laat niet na, die breed uit te meten? Wij moeten daarbij vooral niet vergeten, dat onze minderen het zelfde doen te onzen opzichte.

Wanneer men dan ook zijne minderen moet opwekken om onder alle, ook de moeilijkste en gevaarvolste, omstandigheden zijn plicht te doen behoort men te beginnen met op dat punt vooral lastig te zijn voor zichzelf.

De volmaaktheid in dit opzicht zal zeker nimmer worden bereikt, doch iemand, wiens streven er niet in het algemeen op is gericht om zijne plichten naar zijn beste weten waar te nemen, moet niet met gezag worden bekleed.

Hij, die niet weet te gehoorzamen, behoort niet te bevelen.

Plichtgevoel nu, is eene eigenschap, die weder voor een groot deel wortelt in het karakter van den mensch, al kan zij ook door doelmatige opleiding in vrij belangrijke mate worden aangekweekt (echter niet in enkele maanden).

Onder plichtgevoel behoort ook het met opgewektheid waarnemen van den plicht; activiteit als tegenstelling van luiheid. Luiheid is eene eigenschap, die leidt tot allerlei plichtverzakingen, vooral bij vredesdienst.

Iemand, die lui is — en zoo zijn er — geeft een slecht voorbeeld aan zijne minderen, en heeft daardoor alweder minder geschiktheid om gezag te voeren.

4e. *Algemeene ontwikkeling en maatschappelijke positie.*

Iemand met gezond verstand, die eene behoorlijke en zorgvuldige opvoeding verkrijgt, noemt men algemeen ontwikkeld. Door goed onderwijs maakt men zich de bekwaamheden eigen, die den mensch een ruimen blik kunnen geven op de wereld en op het leven.

Ik zeg *kunnen*, want er zijn knappe mannen, die geen ruimen blik op het leven hebben, doordien andere eigenschappen van karakter enz. tegenwerken.

De algemeen ontwikkelde zal ook meer speciale wetenschappen en kundigheden gemakkelijker en spoediger in zich opnemen.

De geheimenissen bijv. van den velddienst zullen voor den onontwikkelde steeds mysteriën blijven, terwijl iemand die goed onderwijs heeft genoten, zich met gemak rekenschap zal kunnen geven van de beteekenis en de draagwijdte der verschillende bepalingen, aanwijzingen en beschouwingen, die in dat voorschrift zijn vervat en hem worden geleerd.

Algemeene ontwikkeling stelt den mensch op een hooger standpunt, vanwaar hij van zelf invloed kan uitoefenen op mannen, die in ontwikkeling bij hem achterstaan.

Men behoeft slechts enkele weken na de opkomst van eene lichterling een blik te slaan in eene compagnie om zich er van te overtuigen, dat de meer ontwikkelde jongelieden daarin eene leidende rol vervullen. Zij weten meer van de wereld,

bewegen zich gemakkelijker, drukken zich gemakkelijker uit en worden dan gaarne als meerderen erkend, wanneer zij in karakter en gezond verstand niet belangrijk achterstaan.

Een meer ontwikkeld jongeling bezit een moreel overwicht, wat hem alleen daardoor een zeker gezag verleent, en dus geschikt maakt om te bevelen.

Daarbij komt nog de belangrijke factor, dat de meer ontwikkelde jonge man gewoonlijk op de maatschappelijke ladder hooger zal opklimmen, dan zijn minder bevoorrechte broeder, en dus in het verdere verloop van zijn diensttijd in positiën zal komen, waar hij ook in de burgermaatschappij zal hebben te bevelen.

Juist in dit opzicht zal men de aansluiting tusschen leger en volk moeten zoeken, nauwer moeten aanhalen, en streven naar een voksleger in den goeden zin.

Men moet in het leger geene mannen met gezag bekleeden, die voorbestemd zijn om in de burgermaatschappij steeds in de onderste lagen te blijven staan. Integendeel, men zoeke de stof voor kader in de allereerste plaats onder die jonge mannen, die of reeds vóór hun indiensttreden eenig gezag voerden, of daarvoor worden opgeleid.

Hier moet vooral het eergevoel worden opgewekt en moet de intellectueele worden gewezen op de mogelijkheid, dat hij later als chef van een handelskantoor, tijdens zijne herhalingsoefeningen, zou kunnen komen te dienen onder zijne bedienden; dat de Mr. in de rechten, die 's middags de Witte bezoekt, zal hebben te gehoorzamen aan den chasseur, die het tot milicien-korporaal bracht.

Neen, de intellectueele moet zichzelf naar voren dringen op de aanvoedersplaatsen om te beletten, dat hij er zich nestelt, die morgen zijn ondergeschikte is. En ik spreek hier nog maar van het opkomen voor herhalingsoefeningen. Hoe veel te meer geldt zulks voor den oorlog en daarvoor dient het leger dan toch ook ten stotte.

Mijne Heeren, wat moet op het slagveld de gewaarwording zijn van uw zoon, den substituut-griffier der rechtbank, wanneer de weg naar eer en plicht hem moet worden gewezen door den knecht van den deurwaarder?

En wanneer hier dames aanwezig waren, zou ik haar toeroepen: moet dan aan uw man door den kruidenier worden aangewezen, waar hijzelf voor zijn Vaderland zal hebben te sterven?

Moge ook in ons land eenmaal de tijd komen, dat de in het leger tredende jongeling van algemeene ontwikkeling, die in de burgermaatschappij een meerdere is of wordt, zich de aanvoerdersplaatsen niet meer voor den neus laat wegkapen door een maatschappelijk lager staande.

Maar moge ook in ons land de tijd komen, dat men den onwilligen intellectueel zal weten te dwingen om dien plicht te vervullen, wanneer hij dat zelf niet inziet, of door kortzichtige ouders op een dwaalspoor wordt gebracht.

5e. *Uiterlijk voorkomen en fysieke geschiktheid.*

Een flinke, robuste kerel zal zijn wil gemakkelijker ten uitvoer kunnen doen brengen, dan een zwak individu.

Wanneer eene strenge keuring de minder krachtige elementen uit het leger weert, zal men al vóór de inlijving in dit opzicht tot eene selectie zijn gekomen.

Toch zal men na eenige maanden diensttijd onder de miliciens nog belangrijk onderscheid in fysieke geschiktheid opmerken. Vooral bestaat groot verschil in de geschiktheid om de vermoeyenissen van den dienst te doorstaan. Bij sommigen gaat een groot deel van de opgewektheid verloren onder het gewicht van ransel en tasschen en onder het lijden aan voetgebreken. Anderen hebben hiervan geen of weinig last.

Een gezonde geest huist in een gezond lichaam. Betere lichamelijke ontwikkeling, verkregen door een goed gymnastisch onderwijs, zal grooten invloed uitoefenen op vele van de hiervoren genoemde factoren.

Vastheid van karakter en van wil worden aangekweekt door eene behoorlijke lichamelijke opleiding.

Juist in de lagere rangen zal hij een overwicht hebben, die vlug en flink in zijne bewegingen is. Een korporaal, die met zijne groep voor eene hindernis komt, verliest veel van zijn gezag, wanneer hijzelf niet in staat is, die hindernis te overwinnen.

6c. *Militaire bekwaamheid.*

Eindelijk kom ik tot de militaire bekwaamheid.

Om gezag te kunnen doen gelden, zoowel in als buiten het leger, moet men op de hoogte zijn van de taak, die men moet vervullen.

Men moet de noodige vakkennis bezitten.

Die vakkennis behoort evenredig te zijn aan den rang, dien men bekleedt, en is te onderscheiden in practische en theoretische vakkennis.

In elk vak, hetzij burger of militair, wordt eene zekere mate van kennis geëischt om:

- a. het vak uit te oefenen;
- b. de uitoefening door anderen te controleeren en te steunen;
- c. leiding te geven aan de uitoefening.

In het leger wordt het vak uitgeoefend door de soldaten, de uitoefening gecontroleerd en gesteund door de korporaals en onderofficieren; leiding gegeven door de officieren.

Een diepgaand verschil in den aard der vereischte vakkennis moet worden in acht genomen tusschen controle en leiding.

Het geven van leiding aan de verrichtingen van het leger in den ruimsten zin, zoowel bij de vredesoefeningen als in den oorlog, berust bij de officieren, die daartoe moeten beschikken over eene hoeveelheid kennis en ervaring, te grooter naar mate de kring, waarover hunne leiding zich uitstrekt, grooter is. Een generaal moet meer weten dan een luitenant.

Die kennis moet voor het grootste gedeelte worden verkregen door studie van het vak, en voor een groot deel ook door ondervinding.

Bovenal echter eischt het geven van leiding een man, die in alle opzichten veel hooger staat. Voor den officier staan eischen van algemeene ontwikkeling en militaire bekwaamheid veel meer op den voorgrond, dan voor den minderen aanvoerder.

Voor de categorie der korporaals en onderofficieren, waarvoor ik als criterium aangaf, dat zij de uitoefening van het vak door anderen hebben te controleeren en te steunen, is niet heel veel meer vakkennis noodig, dan voor den gewonen soldaat.

De werkring, die zoowel bij de vredesopleiding, als in den oorlog wordt toebedeeld aan den korporaal, is van dien aard, dat daarvoor geene meerdere vakkennis wordt vereischt, dan voor den soldaat. Hij moet door zijne persoonlijkheid voldoen aan de eischen, die ik hiervoren noemde, onder 1, 4 en 5, en behoeft dan *niets meer* te leeren. De onderofficier heeft tot het goed volbrengen van de taak, die *hem* wordt toebedeeld, *wel* meer te weten en behoeft daarom eene bijzondere opleiding in vakkennis. Deze is evenwel voor den *miliciensergeant*, die alleen *aanvoerder* en geen instructeur behoeft te zijn, niet veel omvattend.

Uit het vorenstaande moge blijken, dat het bij de vorming van lager kader uit de militie hoofdzaak is om te weten, *wien* men voor een rang kan gebruiken en *bijzaak*, *hoe* hem daarvoor te bekwamen.

De eigenschappen voor den aanvoerder zou men kunnen verdeelen in:

- 1e. Die, welke bij de inlijving bekend zijn:
  1. Algemeene ontwikkeling en maatschappelijke positie.
  2. Uiterlijk voorkomen en fysieke geschiktheid (ten deele).
- 2e. Die, welke men door nadere kennismaking moet ontdekken:
  1. Vastheid van karakter en van wil.
  2. Plichtgevoel.
  3. Gezond verstand.
  4. Fysieke geschiktheid (ten deele).
- 3e. Die, welke men den man moet leeren:
  1. Vakkennis.

Op het oogenblik, waarop de man in dienst komt, weet men van zijn karakter en inborst niets; of hij een vasten wil heeft is onbekend; of hij beschikt over eene voldoende mate van gezond verstand kan men slechts raden uit de reeds verkregen algemeene ontwikkeling; of hij een man is met plichtgevoel, met activiteit, dan wel lui en onverschillig, is voor ons een raadsel.

Over zijne fysieke geschiktheid kan men slechts ten deele oordeelen, want men weet niet of hij bestand is tegen vermoeienissen, vlug in zijne bewegingen en vlot in het terrein. Alleen de omstandigheid, dat hij voor den militair dienstdienst is goedgekeurd, is nog niet voldoende.

Om na te gaan hoe het met de verschillende menschen in dit opzicht gesteld is, heeft men veel tijd noodig, gedurende welken de man met zorg moet worden gadeslagen. Daarbij zal men in de eerste plaats het oog vestigen op die miliciens, die zich onderscheiden door meerdere intellectuele ontwikkeling en hoogere positie op de maatschappelijke ladder, zoomede op hen, wier uiterlijk voorkomen, wijze van zich bij de aankomst voor te doen, doen vermoeden dat zij reeds eenige eigenschappen bezitten, die hen geschikt maken voor aanvoerder.

Als hoofdbeginsel tot het verkrijgen van goed militiekader wil ik hier zoo krachtig mogelijk op den voorgrond brengen, dat de *keuze* der meest geschikten de allereerste factor moet zijn, en niet de *opleiding*. Aan die *keuze* behoort het grootste gedeelte besteed te worden van de weinige maanden, die ons ten dienste staan, en niet aan de *opleiding*. Hoe korter de beschikbare tijd, hoe belangrijker de *keuze* wordt.

Hoe geschiedt die keuze thans?

Jaarlijks bij het samenstellen der aspirantenklassen wordt door den compagniescommandant opgegeven, wie daaraan van zijne compagnie zullen kunnen deelnemen, en wanneer er meer worden opgegeven dan noodig is, neemt de bataljonscommandant de bovenste van de lijst.

De practijk leert echter, dat de keuze door den compagniescommandant niet gegrond is en ook niet kan zijn op eene beoordeeling van die eigenschappen, welke juist het meeste gewicht in de schaal leggen, n.l. die, welke ik hierboven aangaf als te ontdekken door nadere kennismaking.

De keuze geschiedde tot voor korten tijd, voor zoo veel de 8-maanders betref, tegen begin Mei, dus na 1½ maand dienstdienst en voor zoo veel de 4-maanders betref, dadelijk bij hun indiensttreden tegen 1 Juni.

Nu is men in de afgelopen oefenperiode een belangrijke

stap achterwaarts gegaan, door ook voor de 8-maanders de keuze te stellen onmiddellijk na het indiensttreden.

De adspirant-kaderleden werden dadelijk per bataljon tot eene afzonderlijke klasse vereenigd en daarin gevormd, eerst tot soldaat en daarna tot korporaal.

Die klasse vormde als het ware eene 5e compagnie in het bataljon, aan het hoofd waarvan de luitenant-adjutant werd geplaatst, wien slechts zeer karig kader kon worden toebedeeld, omdat men niet veel van de compagnieën kon nemen. Een der voornaamste instructeurs is de sergcent-onderwijzer, die anders op de kantoorkruk zit te schrijven. De luitenant-adjutant is in dit tijdperk dikwijls door allerlei andere dienstbezigheden en commissiën niet in staat, zich persoonlijk met de opleiding te bemoeien. Hij bezit ook niet de rechten en plichten, die de compagniescommandant overigens heeft, als de strafbevoegdheid, de zorg voor kleeding en uitrusting en voor inwendigen dienst. In zulk eene adspirantenklasse leert de man dikwijls zeer veel gesloten-exercitiën, opdreunen van reglementen en eenige kennis van den velddienst, meest theoretische. Wanneer men in voorjaar en zomer soldaten zag in het Malieveld, was het meest eene adspirantenklasse voor militiekader. Die 5e compagnie kwam veel minder in het terrein dan de anderen en dat was volkomen begrijpelijk, immers zij moest op examen-eischen worden gedresseerd.

Alle oefeningen kwamen neer op onderlinge instructie; daarbij nu, kon men wel eenige vormelijkheden leeren, die op een examen kunnen worden vertoond, maar niet datgene, wat een milicien tot aanvoerder stempelt.

Men kan het aanvoeren van soldaten alleen leeren met soldaten, even goed als men het schieten moet leeren met scherpe patronen en niet in hoofdzaak met touwtjes en het zuurkool eten met zuurkool en niet met doperwtten.

Dit beginsel kwam reeds vroeger zeer onvoldoende tot zijn recht en nu in het geheel niet meer.

Na afloop van de oefeningen dezer adspirantenklasse, waarin men natuurlijk onmogelijk goede soldaten had kunnen vormen, moest een examen worden afgelegd.

De examencommissie bestaat veelal uit een kapitein en twee luitenants, die de menschen niet kennen, zelfs niet die van de eigen compagnie, omdat die dadelijk na indienst-treden aan hunne inwerking werden onttrokken.

In een tijdsverloop van enkele dagen moeten 30 à 35 mannen worden onderzocht, waarbij wel oppervlakkig kan worden nagegaan, in hoeverre de dressuur voor het examen is geslaagd, maar waarbij onmogelijk rekening kan worden gehouden met die factoren, welke juist in de eerste plaats moeten beslissen, wie geschikt zijn voor aanvoerder.

Ook de luitenant-adjutant leert deze menschen niet kennen, want daarvoor moet men hen ook kunnen gadeslaan in hun doen en laten buiten de exercitie-uren.

Ik meen dan ook, dat de wijze, waarop in de laatste jaren het militiekader wordt gevormd, geen enkelen waarborg geeft, dat men werkelijk de besten uit de lichteing heeft gehaald. Inderdaad zijn er heel wat korporaals en onder-officieren bij de militie aangesteld, wier gezag op losse schroeven staat.

Dit bleek op afdoende wijze bij de landweeroefeningen. Wanneer die mannen werden geoefend met behulp van beroepskader uit het leger, ging alles goed en werd met ijver geoefend. Wanneer evenwel een sergeant of korporaal uit de lichteing zelve met eenig gezag werd bekleed, was het eene geheel andere zaak; van eenvoudig gehoorzamen kwam niet veel meer in. Echter ook niet van bevelen, want het kader gevoelt zich zoodanig op glad ijs bij het geven van bevelen en aanwijzingen, dat men daar slechts aarzelend en schoorvoetend toe overging.

Het zelfde verschijnsel neemt men ook al waar bij de oudere lichteingen der militie. In een korporaal of sergeant van hunne eigen lichteing zien de manschappen geen meerdere, wanneer hij niet in alle opzichten hun meerdere is. Het glimpje meer reglementenkennis is er dan al lang af, al was het alleen maar, omdat de reglementen intusschen natuurlijk veranderd zijn, en men heeft die menschen juist geleerd op die reglementenkennis te steunen.

Daarontegen kan men bij lichtingen, die voor herhalings-oefeningen opkomen, zeer bepaald waarnemen, dat flinke personen, die maatschappelijk hooger staan, eenige leiding geven. Zijn die tevens sergeant — zooals bij een mijner in den loop van den zomer onder de wapenen geweest zijnde lichtingen het geval was — dan is hun overwicht verzekerd, ook al weten zij van hunne reglementen niet veel meer af, en dat is regel.

Veranderingen in de reglementen geven aanleiding tot het doen van verkeerde commando's, wat een soldaat zijn meerdere gewoonlijk zeer zwaar aanrekenet. Daarom beseft men maar half hoe verkeerd het is om zonder noodzaak, zij het ook kleine veranderingen, aan te brengen in het formeele gedeelte. Mij wil het voorkomen, dat men met het aannemen van die „noodzaak” veelal wat al te vlug is.

Eenige jaren lang commandeerden wij „vult magazijn”; dit is nu fout, want wij moeten sedert 1907 zeggen „magazijn vullen”. Ik schaamde mij wel een beetje, toen ik dezen zomer mijn militiekader hierop attent moest maken. Het leven is toch al zoo moeilijk; waarom er nog meer chicanes in te brengen? Bovendien worden veranderingen in de reglementen van met verlof zijnde militiekader zelden of nooit aangebracht, en tijdens de herhalingsoefeningen ontbreekt daartoe natuurlijk tijd en gelegenheid te eenemale.

Er is naar mijne vaste overtuiging slechts één middel om bij onzen zeer korten eerste-oefentijd uit de militie bruikbaar kader te verkrijgen en dat is **Vorming bij de Compagnie**.

De compagniescommandant krijgt eene lichting miliciens onder de wapenen en vangt daarmede de instructie aan, gesteund door zijne officieren, den sergeant-majoor instructeur en het verdere beroepskader.

Van den eersten dag af, gaat men na welken indruk de miliciens maken bij alle mogelijke onderdeelen van den militairen dienst.

Door persoonlijke waarneming en door menigvuldige besprekingen met de officieren, den sergeant-majoor en de sectiecommandanten leert de compagniescommandant de miliciens kennen en vestigt hij daarbij, zooals ik te voren reeds

zeide, de aandacht meer bepaald op hen die door algemeene ontwikkeling, maatschappelijke positie en flinken lichaamsbouw voor kader in aanmerking zouden kunnen komen.

Een compagniescommandant, wien de zaak ernstig ter harte gaat, zal zich niet vergenoegen met op te treden als inspecteur over zijne compagnie, maar hij zal meermalen bij de voorbereidende schietoefeningen zelf theorie houden aan den richtbok, bij den velddienst zelf eene klasse nemen, bij het schijfschieten zelf als baancommandant optreden, bij het onderricht van de groep in het terrein, daaraan een werkzaam aandeel nemen.

Zoo optredende, zal een compagniescommandant na eenigen tijd eene voorloopige keuze voor militiekader kunnen doen, met inachtneming van de verschillende eischen, die ik hierboven noemde. Hij zal tevens hebben gezien, wie uitmunten door goed gedrag en dienstijver, door zorg voor kleeding en uitrusting, door reinheid op eigen lichaam. Hij zal door gesprekken met de miliciens zelven en door allerlei andere middelen ontdekken, wie reeds van zelf invloed uitoefenen op de kameraden, wie bij hen in aanzien staan. Hoe hij dat doet, moet hij overigens zelf weten, zijne eigen individualiteit zal hem hier den besten weg wijzen.

Ik heb aan deze aangelegenheid in October 1907 een kort artikel gewijd in *De Militaire Spectator*, en daarop als voornaamste tegenwerping vernomen, dat slechts weinig compagniescommandanten voor deze taak geschikt zijn. Dat slechts weinige zich zoodanig met hunne compagnie bemoeien, zoo veel hart voor de zaak hebben, dat men hen eene zoo gewichtige taak als de vorming van het militiekader zou kunnen toevertrouwen.

Mijne Heeren, is dat waar? Zoo ja, laat ons dan verder er van afzien om ons leger weerbaar te maken. Wanneer bij het gros der compagniescommandanten de ijver en de toewijding ontbreken om hun plicht te doen, om datgene naar beste weten te verrichten, wat van hen in billijkheid wordt geëischt, dan ziet het er inderdaad treurig uit, maar niet slechts voor de vorming van militiekader, doch voor de geheele opleiding. Dan rest ons slechts „Abrüsten”.

Voorshands weiger ik te gelooven, dat een luitenant-adjutant wel kader zou kunnen en willen vormen, met gebrek-kige middelen, maar een kapitein met veel meer en beter steun niet. Als dat waar is, dan make men alle luitenant-adjutanten dadelijk kapitein; men heeft dan ten minste 25% bruikbare compagniescommandanten, waarbij dan wellicht nog die kunnen worden opgesteld, die vroeger luitenant-adjutant waren — ten minste als de 3e ster hen nog niet ongeschikt heeft gemaakt.

Tenzij men mij echter van het tegendeel overtuigt, heb ik nog vertrouwen in den ijver, de toewijding en het plichtgevoel van onze compagniescommandanten en ik ben overtuigd, dat zij juist dan, wanneer men meer vertrouwen in hen stelt, door een belangrijken tak van dienst geheel aan hunne zorgen toe te vertrouwen, ook meer nuttigen arbeid zullen leveren. Dat de compagniescommandant geen tijd zou hebben om zich meer aan de opleiding zijner compagnie te geven, kan niet ernstig gemeend zijn. Het is volstrekt zoo erg niet als men het eens eenige maanden wat drak heeft. Toch zou er alleszins aanleiding zijn om den compagniescommandant wat te ontlasten van de zorgen voor de administratie en de deponeerkamer. Vooral deze folterkamer is eene nachtmerrie voor velen, die door de verantwoordelijkheid voor allerlei zaken, waarvoor men eenvoudig niet verantwoordelijk kan zijn, te zwaar worden gedrukt. Van vele kapiteins, die niet tegen drukken arbeid opzien — worden de energie en de toewijding tot de oefeningen verlamd door allerlei administratieve moeilijkheden, waarvoor men ter verantwoording wordt geroepen. Broeken, die driemaal gekeerd zijn, nieuwe schoenen, die blijkens de reparatiestaten van voorschoenen zijn voorzien, enz. enz.

Ik stel mij dan voor hoe de compagniescommandant met zijne lichte werkt en oefent om volgens het door hem opgemaakte programma alles te doorloopen, wat een soldaat moet kennen om als geoefend strijder in de gemobiliseerde compagnie te kunnen plaats nemen.

De geheele lichting per compagnie vormt eene afdeeling, die wordt verdeeld in klassen, zoo veel mogelijk onder vaste instructeurs (ik kom daar later op terug).

Kapitein en officieren bepalen er zich niet uitsluitend toe, de diensten te surveilleeren en aanmerkingen te maken, doch zij werken zelf mede, wat best vereenigbaar is met het houden van het noodige toezicht. Ja, zelfs het toezicht wordt verscherpt, wanneer de compagniescommandant zich door persoonlijk onderricht, nu eens bij de eene klasse, dan weer bij de andere op de hoogte stelt van de vorderingen, die de vaste klasse-onderwijzer heeft weten te verkrijgen.

Men zal wel zoo welwillend zijn, mij niet mis te verstaan en uit het vorenstaande op te maken, dat ik den compagniescommandant eene vaste klasse van 10 recruten wil geven om de lading te onderwijzen, naast eene klasse van de zelfde sterkte onder een luitenant en eene onder een sergeant.

Reeds bij de bepalingen omtrent de nieuwe opleiding in het schieten werd onlangs, naar mijne meening terecht, gewezen op de noodzakelijkheid om de beste onderwijskrachten, die van officieren en sergeant-majors, niet alleen aan te wenden voor toezicht, maar ook voor onderricht. Zoo werken wij alles door, wat op het militaire oefeningsprogramma voorkomt. Bij dit onderwijs zal zich spoedig het zelfde verschijnsel voordoen, dat men in elke onderwijsklasse kan waarnemen: er zijn er, die zich boven het gemiddelde verheffen en er zijn achterlijken. Zij, die zich boven het gemiddelde verheffen, profiteeren meer van het zelfde onderricht, dat voor allen gelijk wordt gegeven, zij dringen beter in de leerstof door, begrijpen vlugger en beter en komen dus op een hooger standpunt. Zij doen zich kennen als mannen, die meer nuttigen arbeid kunnen leveren, dan van een gewoon soldaat wordt geëischt. Zij drijven boven en moeten worden opgepikt.

Dit nu zijn de miliciens, die een graad mochten bekleeden, en ik stel mij voor, dat wanneer eene lichting half Maart onder de wapenen komt, de compagniescommandant tegen half Juni zijne mannen wel behoorlijk zal kunnen beoordeelen, wanneer hij daartoe zijne uiterste krachten inspant. Som-

migen zullen zich reeds veel vroeger hebben doen kennen als meer bruikbare elementen of als buitengewoon domme individuen; niet allen zijn even spoedig te doorgronden, doch ik meen, dat men in 3 maanden toch al heel wat menschenkennis kan opdoen ten aanzien van lieden, die men dagelijks onder de oogen krijgt, en over wie men met officieren en onderofficieren kan spreken.

Wat zou er tegen zijn om bijv. elken Zaterdag een half uurtje te besteden aan eene soort compagnies-vergadering, waar de kapitein met zijne luitenants, den sergeant-majoor en de vier klasse-onderofficieren de gemaakte vorderingen bespreekt, zoomede den ijver en de persoonlijkheid der verschillende leerlingen (dit echter vooral niet van hooger hand voorschrijven). Men late daarover ook geene staatjes indienen door luitenants en onderofficieren.

Ik gaf hier in den breede de noodzakelijkheid aan om de miliciens, die voor kader in aanmerking komen, te leeren kennen, zoomede de middelen, die daartoe kunnen leiden. In de eventueel samen te stellen nieuwe voorschriften voor kaderopleiding moeten te dien opzichte van hooger hand natuurlijk wenken en aanwijzingen worden gegeven, doch deze zullen den compagniescommandant eene groote mate van vrijheid moeten laten. Hij mag niet geperst worden in een vormelijk keurslijf, maar moet in de eerste plaats zijne individualiteit als richtsnoer gebruiken en dan zullen er zeker vele compagniescommandanten worden gevonden, die andere en betere middelen weten te vinden om hunne keuze te vestigen, dan ik hier aangaf.

Is die keuze eenmaal gevestigd, dan is $\frac{7}{8}$ van het werk gedaan. Ik vestig er de aandacht op, dat volgens het heerschende stelsel dan het werk pas begint.

De compagniesgewijze opleiding duurt tegenwoordig tot de eerste herhalingslichting opkomt, wat eene zeer groote verbetering moet worden geacht.

Voor miliciens, die in Maart opkomen, duurt zij derhalve tot $\pm$ 1 Augustus. Zooals ik boven aangaf, zal de compagniescommandant tegen half Juni — voor sommigen wellicht eerder — zijne keuze kunnen doen voor militiekader.

Het groote schrikbeeld, dat velen na mijn *Spectator*-artikel voor den geest zweefde, was het vormen van eene afzonderlijke klasse per compagnie, waarvoor men dan alweer kader zou moeten afstaan voor onderricht, voor toezicht en voor controle.

Zoodanig zijn wij vastgeroest in de ouderwetsche klasjes-opleiding tot milicien-korporaal, dat wij ons absoluut geene opleiding kunnen denken zonder klasjes met glimmende zwarte boekjes.

Ik wil echter in het geheel geene klasse-opleiding, doch alleen gedurende de tweede helft van Juni en de eerste helft van Juli de aspirant-korporaals bij de gewone oefeningen met de militie wat meer op den voorgrond doen treden, om nu meer bepaald na te gaan hoe zij zich weten te schikken in de rol van aanvoerder, dus van groepscommandant, patrouillecommandant, commandant van een korporaalspost, korporaal van aflossing enz., waarbij zij die verplichtingen van zelf leeren. Reglementen *mogen zij niet* bezitten.

Op 10 Juli doet de compagniescommandant aan den bataljonscommandant eene voordracht voor aanstelling tot korporaal, bevattende eene beoordeeling omtrent den aspirant in den zin als ik in den staat op bladz. 197 aangeef. De rangschikking heeft plaats naar de geschiktheid; voorts wordt vermeld of de voorgedragene al dan niet genegen is tot bevordering — eene vraag, waarmede men zich te voren niet behoeft te bemoeien.

Het is van veel belang, in deze voordracht een zoo getrouw mogelijk beeld van den aspirant te geven, opdat de bataljons- en regimentcommandant zich een zoo juist mogelijk beeld van den persoon kunnen vormen. Het is noodig, voor die voordracht een bepaald model aan te geven om elken compagniescommandant te nopen tot beantwoording der zelfde vragen.

Hier zal het papier niet alleen geen kwaad doen, doch bij minder ideale compagniescommandanten, wanneer die er mochten zijn, als stimulans en vooral ook als richtsnoer te werken. Ieder, die in de voordracht wordt vermeld, moet voor korporaal geschikt worden geoordeeld door den compagnies-

commandant. Het afnemen van een examen door eene daartoe te benoemen commissie is volkomen overbodig, want de compagniescommandant met zijne luitenants en onderofficieren zijn van af half Maart examencommissie geweest. Wil de bataljonscommandant zich nog persoonlijk overtuigen van de geschiktheid van den aspirant-korporaal, dan neme hij tusschen 10 en 15 Juli voor elk der 4 compagnieën één dag en laat datgene uitvoeren, wat hij noodig acht om de aspiranten aan het werk te zien.

De bataljonscommandant zal voorts op de kadervorming invloed kunnen uitoefenen, door zijne onderdeelen met zorg na te gaan en door het geven van wenken aan de kapiteins, die zulks behoeven, zonder nog te komen tot een ongewenscht ingrijpen. Hij waakt er voor, dat niet sommige compagniescommandanten te hooge, anderen te lage eischen stellen. Hij waakt er vooral voor, dat bij de compagnieën geen wedstrijd ontstaat om maar zoo veel mogelijk miliciens op te geven voor aanstelling tot kader. Hij vergelijkt de ingekomen opgaven, stelt zich nog, voor zoo veel noodig, op de hoogte door persoonlijk onderzoek en bepaalt daarna, wie voor aanstelling bij den regimentscommandant in aanmerking worden gebracht. De invloed van den bataljonscommandant komt door het benoemen van eene examen-commissie, zooals thans plaats, heeft niet voldoende tot zijn recht. Dit is alleen het geval bij die bataljons, waar de commandant zelf als voorzitter van die commissie optreedt.

Het is niet noodig, dat van elke compagnie een even groot aantal tot korporaal wordt benoemd, doch men wike niet dan bij uitzondering af van de volgorde, door den compagniescommandant aangegeven. Het aantal aan te stellen korporaals behoort niet per compagnie, doch per bataljon te worden bepaald, omdat dan beter rekening kan worden gehouden met de verschillende categorieën der militie. Daardoor zal de eene compagnie wellicht meer korporaals verkrijgen dan de andere, doch dit is geen bezwaar, daar toch overplaatsing bij de mobilisatie op te richten reserve-bataljons zal moeten geschieden. Bovendien zal de practijk wel leeren, dat dit over meerdere jaren (8 lichten) gerekend, toch niet

veel uiteen behoeft te loopen. Men stappe echter nimmer af van het beginsel om de korporaals, na aanstelling, te laten bij de eigen vredescompagnie.

De vraag of iemand, die niet genegen is, toch tot korporaal zal worden benoemd, zou ik willen zien beslissen door den regimentscommandant. Hij kan den betrokkenen daarover persoonlijk hooren en de redenen overwegen, die er hem toe leiden geen rang te begeeren. Heeft men te doen met iemand, omtrent wien alle bcoordeelingen zeer gunstig zijn, dan stelle men hem toch aan. Kan men een nagenoeg even goede in de plaats krijgen, die wel genegen is, dan late men hem loopen.

In den als model bijgevoegden staat heb ik onder No. 1 en No. 5 voorbeelden gegeven van miliciens, die niet genegen zijn. No. 1 zou ik wel aanstellen; No. 5 liever vervangen door No. 6.

Hier wil ik wijzen op de redenen, die er meestal toe leiden, dat een milicien niet genegen is tot het bekleeden van een rang. Nagenoeg de eenige reden is de onzekerheid omtrent de verplichtingen, welke men op zich neemt voor dienen bij het blijvend gedeelte en voor plotselinge opkomst voor herhalings-oefeningen. Juist die miliciens, wier particuliere belangen het meest in botsing komen met den dienst bij het blijvend gedeelte en die zich dus daaruit koopen en kunnen koopen — de maatschappelijk hoogereren — komen het meest voor kader in aanmerking. Zooals ik hier de regeling echter aangaf, en ook volgens de tot nu toe gevolgde methode, bestonden voor den milicien-korporaal geene andere verplichtingen dan voor den milicien. Hij behoeft niet langer te dienen door zijn graad en ik meen, dat er ook in de toekomst weinig bezwaren meer zullen worden gemaakt. Bovendien zal de geschetste wijze van uitzoeken der voor kader geschikten niet nalaten op het eergevoel te werken, meer dan de toespraken, die men thans houdt, nog vóór dat de man eenige notie van den militairen dienst heeft.

Om de gedachten te bepalen, gaf ik hierboven aan, dat de compagniescommandant ten aanzien van de op 15 Maart

NAMEN.	Karakter.	Geestvermogens.	Algemeene ontwikkeling.	Maatschappelijke positie.	Physische geschiktheid.	Uiterlijk voorkomen.	Plichtgevoel.	Godrag.	MILITAIRE BEKWAAMHEID.						Aanleg om gezag te voeren.	OPMERKINGEN.	
									Gesloten-Exercieren.	Gevechts-Exercieren.	Voorpostendienst.	Overige ver-richtingen van den velddienst.	Zorg voor kleeding en uitrusting.	Schieten.			
1 A.	Flink en doortastend.	Vlug van begrip, veel gezond verstand.	Diploma Eind-examen H. B. S.	Gaat studeren voor ingenieur.	Goed ontwikkeld.	Gunstig.	Zeer veel.	Geenestraf.	6	7	7	5	6	6	6	Zeer veel.	Is niet genezen.
2 B.	Flink, kort aangebonden.	Goed ontwikkeld.	Diploma Eind-examen Gymnasium.	Student in de rechten.	Vrij goed.	Gunstig.	Veel.	4 d. kwartier arrest wegens te laat t'huis komen.	5	7	7	6	5	5	5	Zeer veel.	Is genezen.
3 C.	Doortastend met neiging tot brutaliteit	Zeer goed ontwikkeld.	Diploma Handels-school.	Werkzaam op een handelskantoor in Londen.	Gunstig bekend in de sportwereld.	Zeer gunstig.	Veel.	8 d. politie-kamer wegens onbehoorlijk gozede togen een korporaal.	6	7	8	7	6	7	7	Zeer veel.	Is genezen.
4 D.	Flink karakter, soms wat eigenwijs.	Gewoon.	Acte lager onderwijs.	Onderwijzer.	Goed.	Goed.	Goed.	Geenestraf.	6	6	7	6	7	4	6	Veel.	Is genezen.
5 E.	Flink en soms aanmatigend.	Gewoon.	Lagere School doorloopen.	Timmerman.	Goed.	Goed.	Veel.	Geenestraf.	6	5	5	6	6	5	5	Zeer veel.	Is niet genezen.
6 F.	Gewoon.	Vrij goed.	Lagere School doorloopen.	Kruidentriëbediende.	Vrij goed.	Gunstig.	Ruim voldoende.	4 d. kwartier arrest wegens slordigheid op kleeding en utr.	5	6	8	6	5	6	6	Goed.	Is genezen.

ingelijfd en op 15 Juni zijne keuze vestigt. De mogelijkheid is evenwel niet buitengesloten, dat er werkelijk zeer goede elementen bij zijn, die zich reeds eerder doen kennen als geschikt voor het aanvoorderschap. Met hen kan reeds van den aanvang af wat meer worden behandeld; zij kunnen bij de verschillende oefeningen meer op den voorgrond worden gebracht en door hen 14 dagen vroeger te kiezen en 14 dagen korter proeftijd te geven, zullen zij eene maand vroeger, dus half Juni, kunnen worden voorgedragen tot korporaal. Eenmaal tot dien rang aangesteld, dienen zij als zoodanig in de compagnie en zijn als aanvoerders (niet instructeurs) werkzaam bij de verdere opleiding der militie. Na 3 weken, dus begin Juli, beslist de compagniescommandant, of de verwachting, dat men in hen stof mag zien voor den rang van onderofficier, wordt verwezenlijkt.

Hoofdzak voor den tot onderofficier aan te stellen milicien is, dat hij boven de korporaals en miliciens staat in karaktereigenschappen, geestvermogens, algemeene ontwikkeling, maatschappelijke positie, fysieke geschiktheid en plichtgevoel. Wat hij meer aan militaire kennis moet bezitten, behoeft niet veel te zijn en dat kan hij grootendeels reeds bezitten door zijn grooter vermogen om van het gegeven onderricht te profiteeren. Het weinige, wat hij meer zal moeten weten, kan hem zonder bezwaar in 3 à 4 weken bij de compagnie worden geleerd, door hem in de middaguren, die bijv. welke voor poetsen, gymnastiek of voorbereidende schietoefeningen worden bestemd, bijzonder onderricht te laten geven door den sergeant-majoor instructeur, door een der luitenants of door den kapitein zelf, wanneer daar om de eene of andere reden aanleiding toe bestaat.

In dien geest werkende, zal men bij het einde van het compagniestijdperk, dus na 5 maanden, ook onderofficieren kunnen hebben, waarbij ik mij de voordracht en de aanstelling denk evenals boven voor de korporaals is ontwikkeld.

Ik geef dadelijk toe, dat dit onderofficieren zijn, die nog veel zullen moeten leeren van den practischen dienst, maar ik meen toch nu afdoende waarborgen te hebben gekregen, dat de meest geschikte *elementen* in de rangen van korporaal

en sergeant zijn opgenomen, en daarop komt het aan. Verdere volmaking geschiedt in de maanden, die nog voor ons liggen; gedurende de bataljons- en regiments-oefeningen zullen de nieuw aangestelden ondervinding opdoen; men zal hen op hunne tekortkomingen wijzen en die verbeteren. Al doende leert men, maar alleen wanneer men de geschiktheid bezit om te leeren.

Na afloop der groote zomeroefeningen wordt aan de opleiding der militie de laatste hand gelegd en hierbij meer in het bijzonder werk gemaakt van de verrichtingen van het militiekader.

Naar mijne vaste overtuiging is verreweg de hoofdzaak eene goede keuze voor de kadervorming, en die kan alleen behoorlijk geschieden, door de mannen steeds onder de zelfde leiding te laten, en zeker niet door hen van het eene klasje in het andere te sturen. Is de keuze eenmaal goed, dan is de vakkennis spoedig aangeleerd. Is de keuze daarentegen slecht, dan zal eenige meerdere vakkennis niet baten.

Een goed compagniescommandant moet zich tot taak stellen om in den te zijner beschikking gestelden tijd van de gewone miliciens behoorlijke soldaten te maken, van de betere miliciens-korporaals en van de uitmuntende elementen sergeanten. Aanvoerders kan men alleen vormen *in* den troep. Nogmaals zij hier gezegd, dat men het aanvoeren van soldaten moet leeren *op* soldaten met al hunne fouten en gebreken en niet in eene opleidingsklasse, waarin allen naar een rang dingen. Geen examendressuur, waardoor men kader verkrijgt, dat in den troep geen weg weet met de strepen, waarvan de handen verkeerd staan.

In mijn gedachtengang zal dan ook de milicien-sergeant evenmin als de milicien-korporaal langer behoeven te dienen dan de milicien. Zijne meerdere geschiktheid doet hem eenvoudig in den zelfden tijd hooger stijgen op de militaire ladder. Ook voor hem vervalt dus het voornaamste argument om eene aanstelling tot sergeant niet te begeeren.

Wanneer de keuze aan den compagniescommandant is, en hij de verantwoordelijkheid draagt, ook voor de verdere op-

leiding en voor de aanstelling, dan zal men ook uit de vier maanders nog wel eenig kader kunnen trekken. Onder de in het leger tredende voorgeoefende viermaanders bevinden zich vele elementen, die zoodanig uitmunten in de eischen, welke men aan den aanvoerder kan stellen, dat ten aanzien van hen wellicht nog half Augustus eene voordracht tot korporaal kan worden gedaan.

Ik meen echter, dat dit uitzondering moet blijven, want vermits in vier maanden slechts weinigen het tot een eenigszins behoorlijk soldaat kunnen brengen, is de kans gering, dat er een bruikbaar korporaal kan worden verkregen, terwijl alleen buitengewone omstandigheden uit deze categorie nog een sergeant zouden kunnen doen geboren worden. Toch zitten de elementen daarvoor juist in de voorgeoefende viermaanders en daarom is het, niet het minst in het belang der kadervorming, te wenschen, dat aan het instituut der viermaanders hoe eer hoe beter een einde komt, want het ontwikkelen dier elementen is in dien korten tijd onmogelijk.

Het verkrijgen van goed bruikbaar kader in voldoende aantal, alleen uit de achtmaanders, acht ik niet bereikbaar, en ook in dit opzicht zullen wij er niet op vooruitgaan door de opkomst in twee ploegen, want het tijdperk van 1 October tot 15 Juli is minder geschikt te achten voor de opleiding tot soldaat dan dat van 15 Maart tot 1 December, en dus ook minder geschikt voor de kadervorming. Toch meen ik, dat juist het vormen van kader *bij de compagnie* veel betere resultaten zal beloven, dan in afzonderlijke klassen en dat men in elk geval nog eerder uit de winterploeg achtmaanders, dan uit de zomerploeg viermaanders, kader zal kunnen verkrijgen.

Het beginsel, waarop naar mijn gevoelen de vorming van militiekader moet worden opgebouwd, is, dat alle miliciens eene zoo goed mogelijke opleiding tot soldaat verkrijgen.

Diegenen, welke uitmunten boven hunne kameraden, door de reeds meermalen genoemde eigenschappen:

- Flink karakter en vasten wil,
- Gezond verstand,
- Algemeene ontwikkeling,

Physieke geschiktheid,

Uiterlijk voorkomen,

Plichtgevoel,

Goed gedrag,

zijn zonder meerdere militaire kennis geschikt voor korporaal en, met eene zeer geringe vermeerdering van militaire kennis voor sergeant.

Zij moeten zóó tijdig in hun rang worden aangesteld, dat zij daarna in de practijk leeren om het gezag te doen gelden, dat door hunne strepen wordt aangeduid. (Op de luitenants kom ik later).

Om het hierboven geschetste ideaal bij de opleiding der militie te verkrijgen, heeft men beroepskader noodig in voldoende aantal en van behoorlijk gehalte om als instructeurs op te treden.

Volgens de vredesorganisatie beschikt elke compagnie aan onderwyzend personeel over:

1 kapitein,

2 luitenants,

1 sergeant-majoor instructeur,

7 sergeanten,

7 korporaals.

Daarvan gaat echter zoo veel af, dat men in de practijk maar weinig overhoudt en meestal niet de besten.

De kapitein is in den regel wel present, maar met de luitenants is het al vaak treurig gesteld. In de eerste plaats zijn die bij vele korpsen organiek niet present. Hoozcer een zeker aantal luitenants, die bij het Departement van Oorlog en bij hooge autoriteiten werkzaam zijn, die bij de Hoogere Krijgsschool zijn gedetacheerd enz., tegenwoordig boven de formatie komen, blijkt dit nog niet altijd voldoende en worden er uit de organieke sterkte ook nog aan den dienst onttrokken. Schietoefeningen tot verhooging van 's lands weerkraft eischen zelfs gedurende de zomermaanden officieren en sergeant-majours. Opleidingsklassen voor reserve- en militie-officieren, commissiën, krijgsraden, detacheringen bij de Genietroepen en bij de Normaal-Schietschool onttrekken lui-

tenants aan den troep. De detachering bij de Genietroepen acht ik van zoo weinig nut voor den betrokkene en voor den troep, dat het mij nog altijd raadselachtig voorkomt, dat men daarvoor een luitenant in den drukken zomertijd uit de compagnie wegneemt.

Over het nut van detacheringen aan de Normaal-Schiet-school, om schiet-, scherm-, gymnastiek- en zwemcursussen bij te wonen, wil ik niet veel zeggen. Veel resultaat heb ik er tot nog toe niet van kunnen ontdekken; wel echter heeft het hart mij meermalen gebloed, als ik in de nabijheid van het terrein der Normaal-Schiet-school met mijne compagnie oefenende, daar een groot aantal officieren en onderofficieren zich zag amuseeren met voetbal, vuistbal en dergelijke nuttige open luchtspelen. Ik zeg nuttig, want ik geloof tegenwoordig wel aan de waarde van deze spelen; maar voor mij blijft de opleiding van den milicien in velddienst, schieten en gevechtsexerceeren toch nog bovenaan staan.

De sergeant-majoor-instructeur van de compagnie is ook in den regel wel present; toch wordt hij nog wel uit de compagnie gehaald voor de opleidingsklasse, voor schietoefeningen ter verhooging van 's lands weerkracht en voor andere zaken.

Minder gunstig evenwel, is de toestand ten aanzien van de onderofficieren. Daaraan wordt op waarlijk geniale wijze geplukt. Niettegenstaande het getal van 7 nog dikwijls wordt vermeerderd met eenige langer dienende milicien-sergeanten, heeft men er voor opleiding veelal maar enkelen ter beschikking. Detacheringen bij diverse bureelen als hulpschrijvers, leerlingen aan den cursus, menagemeesters, wachtdienst, detacheringen bij de Genietroepen, aan de Normaal-Schiet-school, emploiement in de legerplaats bij Harskamp en vele andere redenen, nemen de sergeanten uit de compagnie weg. Ik wil mij hier niet verdiepen in beschouwingen over de vraag of al die detacheringen al dan niet onvermijdelijk zijn. Op de vraag of men voor de verschillende betrekkingen buiten de compagnie burgers of militairen moet nemen, zal ik hier niet verder ingaan, daar voor het onderwerp van heden avond alleen van belang is, dat bij de compagnie geen gebrek wordt geleden.

Vast moet staan, wat noodig is voor de opleiding der militie, en dat is naar mijn gevoelen één sergeant per sectie, met één reserve. Wanneer men nu voor de opleiding bij elke sectie 15 à 20 miliciens indeelt, dan hangt het van de sterkte der lichter af in hoe veel sectiën, jonge miliciens worden ingedeeld, en dus hoe veel onderofficieren voor de opleiding noodig zijn. De lichter 1908 van mijne compagnie telde aanvankelijk pl. m. 35 man (viermaanders) en werd verdeeld over 3 sectiën. In de 4de sectie hield ik het personeel van het blijvend gedeelte, zoomede de enkele vrijwilligers, die bij de compagnie zijn. Heeft men eene lichter van 70 à 80 man, dan deelt men 4 sectiën in; daalt het getal beneden 35, dan zou met 2 sectiën kunnen worden volstaan. De commandant der sectie moet steeds present zijn, want hij is verantwoordelijk voor kleeding, uitrusting en inwendigen dienst en hij is belast met het onderricht der klasse, die door zijne sectie wordt gevormd. Het bezwaar, dat zulk een sectiecommandant eene enkele maal door wachtdienst aan de oefeningen wordt onttrokken en dan voor één dag wordt vervangen door den sergeant, die reserve is, acht ik niet overwegend, mits het niet meer voorkomt dan bijv. eenmaal per 14 dagen, en hij toch alle verantwoordelijkheid blijft dragen. Alle andere onttrekkingen aan den dienst zijn echter uit den boeze. Wanneer de compagnie is ingedeeld in 4 sectiën, dan moet zij 5 onderofficieren hebben, en aan die 5 kome niemand aan. Het worde beschouwd als eene wet van Perzen en Moden, dat die 5 bij de compagnie blijven.

Wordt, door wien ook, de beschikking gevraagd over een onderofficier en men zou, door aan die aanvraag te voldoen, aan een dier 5 heiligen moeten komen, dan klinke een onverbiddelijk: non possumus.

Tot nog toe eindigde het vermogen der compagnie om onderofficieren af te staan eerst bij 0, voortaan eindigde het bij het aantal sectiecommandanten + 1.

Wil men nu om in bijbaantjes te voorzien de organieke sterkte der compagnie verhoogen, of wil men een afzonderlijk leger van baantjesgasten creëren, of wil men burgers aanwerven of vrouwen, dat is mij voor het onderwerp, dat ons

hier bezig houdt, volmaakt onverschillig. Ik spreek thans niet over het eindcijfer der Oorlogsbegroting.

Beroeps-korporaals vormen eene noodzakelijke aanvulling bij het geven van onderricht aan de miliciens. Zij moeten optreden als hulponderwijzers en als geoefenden. Bij den velddienst kan men hen niet missen, voor het onderricht in patrouilledienst, korporaalsposten, korporaals van aflossing enz.; bij het onderricht in gesloten en verspreide exercitiën en gevechtsexerceeren heeft men geoefende guides en groepscommandanten noodig; bij de voorbereidende schietoefeningen moet men veel hulponderwijzers hebben. In den inwendigen dienst zijn zij noodig als hulp voor den sergcant van de week en voor den sectiecommandant.

Het gebrek aan korporaals is tegenwoordig van dien aard, dat het getal 7 nimmer wordt bereikt. Hoezeer het onttrekken van korporaals aan de compagnieën niet zoo 'n vaart loopt als van onderofficieren, zoo worden er toch nog velen gebruikt voor ordonnansen, hulpschrijvers, waarnemende korporaalfourier, depôt van discipline enz. Ook hier ware een minimum te stellen, waarbeneden men gedurende het tijdperk der compagnies-opleiding niet afdaalt, en dat zou ik willen bepalen op 1 per sectie.

Hoe de toestand bij andere korpsen van het wapen is, weet ik niet met voldoende zekerheid, doch ik constateer met eenige voldoening, dat die in 1908 hier (Regt. G. J.) werkelijk beter was dan in 1907 en 1906, ten minste bij mijne compagnie. Zelden had ik minder dan 3 onderofficieren en 3 korporaals onder de wapenen, wat echter toch nog weinig is.

Ik sprak echter niet alleen over kader in voldoende aantal, maar ook in voldoende gehalte.

Men is het er algemeen over eens, dat ons lager beroepskader in de laatste jaren in gehalte zeer is achteruit gegaan.

Zoozeer is men daarvan overtuigd, dat een wetsvoorstel is ingediend om de positie van het kader, vooral in financiëlen zin, te verbeteren om dan ook hoogere eischen te kunnen stellen.

Het gronddenkbeeld van dat wetsvoorstel is, dat een meer

bruikbaar onderofficier beter wordt gesalarieerd. Dit gronddenkbeeld is juist; toch hoop ik van dit wetsvoorstel meer dan ik er van verwacht. De oorzaak van den achteruitgang van ons kader zit niet alleen in de salariering, doch veel dieper.

De betrekking van den onderofficier is er niet eene, die een vast begrensden werkkring geeft, waarin men opgaat en waarvoor men dus zoo veel gevoelt, dat men zich daarvoor ook verantwoordelijk acht. De onderofficieren verrichten een oneindig aantal verschillende baantjes en telkens voor korten tijd. Hun werk wordt geregeld en nagegaan door even zoo veel verschillende meerderen, aan wie zij verantwoordelijk zijn. Als sectiecommandant aan den compagniescommandant, als menagemeester aan de officieren belast met de voeding, op wacht aan den adjudant-onderofficier en den kapitein van de week; bij het voorbereidend militair onderricht aan den daarmede belasten kapitein. Dan komen er langdurige tijdperken voor, dat er bij de compagnie weinig of geene manschappen zijn, zoodat er geene sectie is en zij of diensten verrichten bij eene vreemde compagnie, of maar wat worden bezig gehouden door enkele beschikbare officieren. Grootendeels als gevolg van het ongelukkige viermaander-instituut, zit er in het leger geen samenhang meer en daaronder lijdt het verantwoordelijkheidsgevoel van het kader en van de officieren.

De grootste kanker echter, die aan ons kader knaagt, is het V. M. O. Ik acht het uilen naar Athene gaan om hierop nog nader in te gaan en ik geloof niet, dat het noodig is, dit hier te bewijzen.

Het V. M. O. is de *pest* voor ons beroepskader. Dit wordt van hooger hand niet voldoende ingezien, omdat men daar niet kan doordringen in den geest van den troep.

Naast de zeker niet overbodige betere salariering, moet men ook de dienstbetrekking van den onderofficier weder maken tot eene geregelde en vast omljnde. Niet elk sergeant een Manusje van alles, maar eene vaste categorie van compagnies-onderofficieren, evenals men heeft vaste schrijvers. Zoo ook vaste menagemeesters en vaste concierges of portiers.

Ik ben hier wat dieper ingegaan op de quaestie van het beroepskader, omdat het bezit van dit kader in voldoende aantal en van voldoende gehalte eene eerste voorwaarde is voor het behoorlijk opleiden der militie.

En wanneer wij de uiterste zorg besteden en ook kunnen besteden aan eene grondige en ongestoorde opleiding der militie, dan verkrijgen wij niet alleen bruikbare soldaten, maar het militie-kader valt ons als eene rijpe vrucht in den schoot, als wij den compagniescommandant maar niet dwingen tot het formeeren van opleidingsklasjes.

Dan kan de tijd aanbreken, dat bij het einde van den eersten oefentijd de kapitein zijne lichter kan presentereen, bestaande uit 70 man, waarvan 3 onderofficieren en 5 korporaals, geene examen-artisten, maar mannen bruikbaar voor den oorlog.

Ik kom thans op het Reservekader, eens door een vorig Minister van Oorlog kort voor zijn optreden genoemd eene woekerplant van het leger. Naar mijne meening echter zeer ten onrechte:

Het kenmerkende verschil tusschen militie- en reservekader is naar mijn gevoelen het intermitterende van den diensttijd.

Het Reservekader heeft ten doel, de beste elementen uit de jongelieden in den dienstplichtigen leeftijd op te leiden tot reserve-officieren, waartoe zij telkens voor een zekeren tijd onder de wapenen komen om successievelijk te worden gevormd tot korporaal, sergeant en vaandrig.

In de bestaande opleiding komt over het algemeen de troependienst niet voldoende tot zijn recht. Daarom ware het beter om de aanstelling tot korporaal geheel te doen geschieden op de wijze als hierboven voor de milicien-korporaals is uiteengezet. Zij, die aan het examen of aan de vereischten voor toelating tot het reservekader hebben voldaan, komen bij eene compagnie onder de wapenen en worden daar geoefend tot soldaat. Blijken zij de karaktereigenschappen te bezitten, noodig voor het bekleeden van een rang, dan worden zij zonder examen aangesteld tot korporaal en doen in de compagnie als zoodanig dienst. Hebben zij daarentegen geen aanleg om gezag te voeren en ook geen voldoende ont-

wikkeld plichtsgevoel, dan zijn zij voor het bekleeden van een rang ongeschikt en mogen dien ook niet verwerven, alleen omdat hunne intellectueele ontwikkeling wat hooger staat. Een kaderreservist, die gedurende de eerste drie maanden van zijn oefentijd het niet tot korporaal heeft gebracht, behoort van zijne verbintenis te worden ontheven, en moet, als hij een dienstplichtig nummer trekt of getrokken heeft, het nog onvervuld gebleven deel van zijn eersten oefentijd uitdienen met de eerstvolgende lichting. Is hij niet dienstplichtig, dan wordt hij uit den dienst ontslagen.

Nadat op deze wijze eene schifting heeft plaats gevonden, berustende op het voor de militie reeds op den voorgrond gebrachte beginsel, dat men den man moet leeren kennen, vóórdat men hem een rang verleent, begint de eigenlijke opleiding voor officier.

Reeds in zijne opleiding tot sergeant moet nu, meer dan voor den milicien-sergeant, worden aangestuurd op vakkennis; daarom is hier *wel* klasse-onderricht van pas, en zou ik ook geene andere methode van opleiding willen bepleiten, dan die tot nu toe wordt gevolgd, en die naar mijn gevoelen over het algemeen zeer bevredigende resultaten heeft afgeworpen. Hierbij moet echter vooral worden vastgehouden aan het beginsel, dat troependienst het klasse-onderricht afwisselt.

Het intermitterende van de opleiding heeft het belangrijke voordeel, dat het geleerde kan bezinken en de man niet genoodzaakt is om in een veel te kort tijdsbestek een groot aantal voor hem totaal vreemde zaken met vreemde namen in zich op te nemen.

De reserve-officieren, die tot nu toe werden verkregen uit het reservekader, zijn voor het grootste deel zeer bruikbare officieren, die, dank zij hunne meerdere ontwikkeling en hunne algemeene kennis, dank ook hunne maatschappelijke positie, een goed figuur maken, als zij voor herhalingsoefeningen onder de wapenen komen. Wanneer zij op de bepaalde tijden weder in het leger treden, zullen zij niet alleen hunne bruikbaarheid behouden, doch die ook met het bereiken van den rijperen leeftijd nog verhoogen.

Het moge hier de plaats zijn om mijne weinige ingenomen-

heid te betuigen over het in de laatste jaren gevolgde stelsel om dien verplichten, werkelijken dienst tot een minimum te beperken en somtijds geheel te doen vervallen. Ik meen, dat dit eene weinig aanbevelenswaardige bezuiniging op de uitgaven van Oorlog moet worden geacht. Het is voor elk reserve-officier — ook voor de goede elementen — bepaald noodig, dat hij om de twee jaren in het leger dienst doet om weer eenigen tijd aanvoerder te zijn en dan moet het als een eisch worden beschouwd in den regel vast te houden aan den tijd van 6 weken, die in de wet als maximum is aangegeven.

De tusschenrang van vaandrig komt mij voor, een zeer geschikten overgang te vormen tot den rang van officier; ik zou dien ongaarne zien vervallen en ik meen, dat het zeer te betreuren is, dat die rang voor den militie-luitenant niet is ingevoerd. Al ware het alleen maar uit een billijkheidsoogpunt geweest, had men den militie-officier niet zoo veel eerder en met zoo veel minder waarborgen tot het officierskorps moeten toelaten dan den reserve-officier.

Waar naar mijne meening door de reserve-officieren over het algemeen wel wordt beantwoord aan de eischen, die men aan een goed lager aanvoerder in den officiersrang kan stellen, is dit niet het geval met de militie-luitenants. Zij worden in zoo korten tijd opgestoomd tot den officiersrang, dat hunne kennis niet meer is dan een hoogst oppervlakkig vernisje, dat op de meeste plaatsen kale plekken vertoont, omdat het vernis in dien korten tijd niet eens heeft gepakt.

Het is niet mogelijk om in zoo korten tijd zoo veel geheel vreemde zaken in zich op te nemen. Het opleidingsprogramma is thans:

Maart—15 Juni opleiding als soldaat en tot korporaal.

15 Juni—1 Juli praktische dienst in den troep als korporaal.

1 Juli—31 Aug. opleiding tot sergeant.

1 Sept.—1 Nov. praktische dienst in den troep als sergeant.

1 Nov.—28 Feb. opleiding tot militie-officier.

Na afgelegd examen gaat de aspirant onmiddellijk met groot verlof in afwachting van zijne aanstelling. Zijn eerste praktische dienst als luitenant valt eerst na een half of na anderhalf jaar.

Hunne geschiktheid als aanvoerder is zeer gering en het is voor de discipline in het leger kwaad om dergelijke officieren te bekleeden met gezag over oude onderofficieren. Een onderofficier, vooral een goed onderofficier, wien de zaak ter harte gaat, kan het niet verkroppen, dat een man, die als milicien in dienst treedt, na één jaar reeds als officier over hem gebiedt, zonder van dit vak voldoende kennis te bezitten. De ondervinding heeft mij doen zien, dat de onderofficier zich zonder moeite heeft gevoegd in het dienen onder den reserve-officier, maar dat het hem onmogelijk is, in den militie-luitenant werkelijk een meerdere te zien. Vooral ook omdat hier de overgang van den vaandrigrang wordt gemist. Er zijn enkele gunstige uitzonderingen, maar niet veel.

Daarbij komt, dat de toeloop tot het verkrijgen van den rang van militie-luitenant zeer gering is, wat alweder grootendeels op rekening komt van het instituut der viermaanders en thans geheel dreigt op te houden, nu men zich ook na de loting nog bij het reservekader kan verbinden.

Het verkrijgen van verlofsofficieren behoort mijns inziens voortaan niet anders te geschieden dan langs den weg van het reservekader. Voldoenden toeloop zal men zeker krijgen, wanneer het instituut der viermaanders wordt opgeheven. Dan zal er geene gelegenheid meer zijn om in vier maanden van den geheelen eersten oefentijd af te zijn, wat zeker voor velen te verleidelijk is, dan dat men zich de zoo veel langere opleiding voor verlofsofficier zal getroosten.

Ik zal er mij dan ook niet mede vermoeien om een ander stelsel te verzinnen voor de opleiding tot militie-luitenant; in de gegeven omstandigheden is het thans gevolgde niet af te keuren. Liever geef ik echter in overweging om door de opleiding van militie-luitenants eenvoudig een streep te halen en daarmee dus te erkennen, dat in ons leger het trekken van officieren uit de militie niet kan. Hiertegen kan te minder bezwaar zijn, omdat de instelling der militie-luitenants toch reeds stervende is, zooals de cijfers duidelijk uitwijzen.

Resumeerende, heb ik hier heden avond ter wille van de kadervorming uit de militie bepleit:

1c. Vorming van milicien-korporaals en milicien-sergeanten bij de compagnieën.

2e. Het op sterkte houden van het beroepskader bij de compagnieën, den voorrang geven boven *alle* andere baantjes.

3e. Het trekken van verlofsofficieren uitsluitend uit het Reservekader.

4e. Afschaffen van het Instituut der Viermaanders.

5e. Afschaffen van het Voorbereidend Militair Onderricht.

Hetgeen ik hier heden avond heb ontwikkeld is niet de vrucht van nauwgezette studie van alle stelsels van leger-vorming en van oplossingen der kaderquaestie, die in de laatste jaren als paddestoelen uit den grond verrijzen. Bevoegden, Half-Bevoegden en Onbevoegden overstroomden ons met legerstelsels. Iemand, die zich zelf maar eenigszins respecteert, spreekt tegenwoordig van „Mijn stelsel.” ...

Ik heb hier niet anders gegeven, dan iets van het resultaat van mijn rondzien in het leger gedurende een stormachtig tijdperk, waarin ik ruim drie jaren compagniescommandant was.

Mijne Heeren, gij zult in de door mij voorgestane kader-vorming wellicht eene leemte noemen, dat het te veel is gebaseerd op den ijver en de toewijding van compagniescommandanten en compagniesluitnants.

Ik geef toe, dat de gebeurtenissen in de laatste jaren er niet toe hebben medegewerkt om in Nederland bij den beroepsofficier liefde voor zijn vak aan te kweeken.

In de Staten-Generaal en in de Pers staat men hoe langer hoe meer vijandig tegenover het leger. De middelen om van ons leger een werktuig te maken, waarop de Natie in tijden van gevaar kan rekenen, worden ons hoe langer hoe kariger toegemeten.

Laat ons echter het hoofd niet laten hangen, doch hopen op eene betere toekomst, maar laat ons vooral indachtig blijven, dat wat er ook tegen ons moge worden geslingerd, dit ons niet ontheft van den plicht om van het leger te maken, wat er nog van te maken is.

Maar laat ons toch bij onze beschouwingen niet uitgaan

van de stelling als zou er bij onze compagniescommandanten — de steunpilaren van het leger — een zoodanig gebrek aan ijver, toewijding en kunde bestaan, dat men eene belangrijke taak van opleiding om die roden niet aan hen zou mogen opdragen.

Iedereen roept luide om meerdere zelfstandigheid van den soldaat, maar wanneer zelfstandigheid voor den kapitein wordt gevraagd, zou men hem die niet durven toevertrouwen.

Ik ben er vast van overtuigd, dat onze compagniescommandanten onder goede en tactvolle leiding van de hogere chefs zullen geven, wat men van hen vraagt — den geheelen mensch.

De Voorzitter. Ik geloof uit uw aller naam te mogen spreken, wanneer ik den spreker dank betuig voor zijne belangrijke en heldere voordracht, die naar mijne meening — en ik denk, dat dit ook wel de zijne zal zijn — als eene „Inleiding” is te beschouwen voor de nadere bespreking van het door hem behandelde, hoogst gewichtige onderwerp.

Op grond daarvan wenschte ik alsuoo de gelegenheid te geven aan anderen, om ook hunne meening te zeggen en o.a. het niet besprokene aan te vullen, zooals bijv. de opleiding bij de bereiden wapens, welke de spreker opzettelijk niet heeft behandeld. Waar zeer zeker eenige wrijving van gedachten te verwachten is en deze ook aan den spreker niet onwelkom zal zijn, hoop ik, dat hij bereid zal zijn, te antwoorden op de opmerkingen, welke mochten worden gemaakt, en op de vragen, welke wellicht zullen worden gedaan.

Mij is straks reeds het woord gevraagd door den Kapitein Jhr. WITERT; aan dezen geef ik thans het woord.

De Heer WITERT: Mijne Heeren! Geheel staande aan de zijde van den Kapitein ALTING VON GEUSAU, waar deze eene opleiding van het militiekader bij de compagnie bepleitte, is het dan ook niet zoozeer mijne bedoeling, de zoo even geuite denkbeelden te bestrijden, als wel die aan te vullen met eenige bijzonderheden betreffende kaderopleiding bij vesting

en veld-artillerie, waarbij van zelf eenige kleine verschillen aan het daglicht zullen treden. Ik achtte mij te meer hiertoe geroepen, doordat ik de gelegenheid had, gedurende den tijd, dat door mij eene compagnie vesting-artillerie werd gecommandeerd, zelf mijne milicien-korporaals te mogen opleiden en ik zoo doende practisch reeds heb kunnen toepassen, wat heden avond door den spreker wenschelijk werd geacht.

De strijd over de vraag of het bij de compagnieën benoedigde militiekader al dan niet bij die compagnieën moet worden gevormd, roept ons een soortgelijken strijd in het geheugen terug, die zich voordeed toen de opleiding der recruten, die vroeger onder den bataljonsadjutant — bij de Artillerie onder den officier voor speciale diensten — geschiedde, naar de compagnieën en batterijen werd overgebracht. Daartegen bestond toenmaals veel tegenkanting, thans zou vermoedelijk niemand den ouden toestand terugwenschen.

Thans staan wij ook bij de kaderopleiding voor de keuze tusschen centralisatie of decentralisatie.

Centralisatie kan noodig zijn, wanneer men voor eene bepaalde opleiding slechts over een beperkt aantal instructeurs beschikt, zooals bijv. bij de vorming van onderwijzers in de gymnastiek, bij het opvoeren van het rijkunstig peil van enkele ruiters, bij de opleiding van onderofficieren, belast met het materieel, enz. Centralisatie bij bataljon of afdeeling kan noodig zijn, wanneer het aantal adspiranten bij iedere compagnie afzonderlijk te klein is om enkele bepaalde oefeningen naar behooren te kunnen houden.

Voorts kan centralisatie nuttig zijn, wanneer men daardoor minder instructeurs, minder localiteiten, enz. in beslag neemt. Zoo is het bijv. beter om bij onderricht in leervakken als rekenen, Nederlandsche taal, dienst-correspondentie e. a. meerdere leerlingen onder één instructeur in één lokaal te vereenigen, dan dat in iedere compagnie een instructeur met twee of drie leerlingen bezig is. Zoo is het — hoewel men zeer goed rijkunstig onderricht kan geven aan slechts één leerling — met het oog op beschikbare manoges beter, meerdere ruiters in eene klasse te vereenigen.

Wordt het aantal leerlingen bij bataljon of afdeeling te groot, dan komt men tot het stelsel van parallelklassen. Wordt het zóó groot, dat ook bij de compagnie eene voldoende sterke klasse kan bestaan, zoo vervalt in den regel iedere reden voor centralisatie.

Centralisatie heeft het nadeel, dat de leerlingen achtereen volgens onder meerdere hoofden van opleiding worden gebracht, en — gedurende den toch reeds korten oefentijd — min of meer aan het oog der eigen chefs ontsnappen.

Doordat de opleiding niet *in en met* den troep geschiedt, ontaardt zij meestal in eene theoretische. Zoo luidde dan ook meestal de klacht der compagniescommandanten, dat het kader, afgeleverd door de korpsschool, in praktische bruikbaarheid te kort schoot, al hadden dan ook de aangestelde kaderleden bij het examen de eerste rangnummers behaald.

Is het opvoeren van theoretische kennis in zekeren zin het gevolg van de opleiding aan eene *school*, waar juist de praktische opleiding moeilijk gegeven *kan* worden, voor een deel draagt daaraan ook schuld het feit, dat nog te veel de theoretische kennis, de zoogenaamde „theorie” als iets op zichzelf wordt beschouwd.

Theorie mag feitelijk niets anders zijn dan eene korte voorbereiding *tot*, of eene bespreking *gedurende* of *na* de praktische oefening, m. a. w. eene aanvulling van deze laatste. Het houden van „theorie” moet zich in beginsel beperken tot die onderwerpen, welke praktisch niet beoefend kunnen worden.

Onze reglementen en voorschriften werken de bestaande strenge afscheiding tusschen *theorie* en *praktijk* ook wel eens in de hand. Men werpe hiertoe slechts een oog in den „Grondslag opleiding Infanterie” en het „Opleidingsvoorschrift Vg. A”. Beide vermelden bij hunne eischen voor milicien-korporaal onder „Theoretisch” de *kennis* van enkele verplichtingen bij den garnizoensdienst en de *kennis* van den dienst in de waarnemingsposten. Waarom dit niet overgebracht naar „Practisch”, alwaar toch ook de verplichtingen bij den velddienst zijn opgenomen? Zoo zal ook eene vergelijking van de eischen, die in den „Grondslag opleiding Infanterie” bij het „Reglement op de Excercitiën” voorkomen

onder „Practisch” met die onder „Theoretisch” terecht bevreemding wekken.

Eene nadere beschouwing van de eischen voor miliciensergeant der Infanterie of der Artillerie zal aantoonen, dat ook hier veel van „Theoretisch” naar „Practisch” kan worden gebracht.

Het handhaven van eene onnoodige afscheiding tusschen praktijk en theorie is de eerste aanleiding tot van buiten leeren en opdreunen van bepalingen en reglementen.

De uitdrukking „*kennen*” (bijv. van reglementen) make plaats voor „*kunnen*”, d. i. in toepassing brengen.

Dat het onderricht aan militiekader nog zoo veel in schoolklassen wordt gegeven, houdt wellicht ook eenigszins verband met de geschiedenis van dat kader.

In den aanvang werd er zeer weinig militiekader gevormd; de enkele adspirant volgde in hoofdzaak den cursus der vrijwilligers. Voor dezen had het onderricht in den regel klassikaal plaats, aangezien dat onderricht in hoofdzaak diende tot verhooging der intellectueele ontwikkeling en tot vorming van instructeurs. Practische kennis was in den regel in voldoende mate aanwezig, oefening met den troep dus minder noodzakelijk.

De persoonlijke dienstplicht gaf de noodige stof voor militiekader, de uitbreiding van het leger deed de vraag naar kader toenemen, talrijker werd het aantal adspiranten uit de militie. Hiermede kwam gaandeweg eene scheiding in de opleiding van vrijwillig en dienstplichtig kader, en begon men meer en meer rekening te houden met de verschillende eischen, aan ieder der categorieën van kader te stellen.

Dat, wat nu echter het militiekader het meest noodig heeft, n.l. de practische opleiding, blijkt op de korpsscholen juist het moeilijkst te kunnen worden gegeven, terwijl voorts de hoogere trap van ontwikkeling, waarop in den regel het militiekader staat ten opzichte van het gros der vrijwilligers, ten gevolge heeft, dat het klassikaal onderricht in schrijven, rekenen, enz. tot een minimum kan worden teruggebracht.

Na deze algemeene beschouwingen wil ik thans uwe aan-

dacht vragen voor de kaderopleiding bij de vesting-artillerie.

Toen ik in het jaar 1905 in den Helder eene compagnie commandeerde, stond het „Ontwerp opleidingsvoorschrift” toe, dat de compagniescommandanten zelf hunne milicien-korporaals mochten opleiden; door twee mijner collega's en mij werd van die gelegenheid gebruik gemaakt.

Bij de vesting-artillerie moet betrekkelijk veel militiekader worden gevormd, namelijk bij iedere compagnie uit eene lichte van 50 man 8 milicien-korporaals, waaruit later weder 3 milicien-sergeants voortkomen. Dit geeft een bedrag van 15 % tegenover 7 à 8 % bij de Infanterie. Bij iedere compagnie moet dus een vrij groot aantal aspiranten in opleiding worden genomen. Deze opleiding gaat aanvankelijk samen met die van andere specialisten. Zoo moeten er gevormd worden 6 stukscommandanten, 2 à 3 waarnemers, en 2 à 3 telefonisten. De korporaal moet voldoen aan de eischen, voor ieder dezer categorieën gesteld, en bovendien als sectiecommandant — in eenvoudige gevallen ook als vuurleider — kunnen optreden.

De opleiding bij de compagnie heeft het groote voordeel, dat men eerst op het allerlaatste oogenblik behoeft uit te maken, wie korporaal zal worden. De opleiding aanvangende met een twintigtal leerlingen, blijkt gaandeweg wie daaronder de meest geschikten zijn. Menig recruit, die in den aanvang een gunstigen indruk maakte, toont later in geschiktheid te moeten onderdoen voor een ander, wiens goede eigenschappen in de eerste dagen niet ontdekt zijn. Door opvolgende schiftingsen verkrijgt men ten slotte eene goede groepeerings der verschillende elementen en heeft men den besten waarborg, dat de meest geschikte manschappen korporaal, de overigen naar mate van hun bijzonderen aanleg stukscommandant, waarnemer of telefonist worden. Bij vereeniging der aspiranten op eene kaderschool is men echter grootendeels gebonden aan de oorspronkelijke opgave.

Ik wijs er reeds dadelijk op, dat, ter wille van de opleiding voor de genoemde functiën, men bij de compagnie niet kan vasthouden aan eene permanente indeeling in klassen, de vakkennis toch voor die functiën is vrij uitgebreid en eischt

vele uren speciaal onderricht. Reeds van den aanvang af der recruten-opleiding moet men bedacht zijn op achtereenvolgende schiftingsen, ten doel hebbende eene groepeerings in goeden, middelmatigen en minder begaafden, die ieder als het ware in een verschillend tempo van snelheid de eerste opleiding doorloopen.

Werd door den Kapitein ALTING VON GEUSAU voor den korporaal der Infanterie geene meerdere vakkenis vereischt, voor den korporaal der vesting-artillerie is deze beslist noodig. Vandaar dan ook de noodzakelijkheid tot veelvuldige vereeniging in eene afzonderlijke klasse. Hiermede blijft echter samengaan het optreden in den troep. Zoodra toch door de adspiranten eenige bedrevenheid in eene of andere functie is verkregen, vervullen zij deze bij den batterijdienst, de eigenlijke gevechtsoefening der vesting-artillerie.

Zooals reeds door den spreker werd opgemerkt, is het zeer moeilijk, na te gaan, in hoeverre de adspiranten, die eigenschappen bezitten, welke noodig zijn om gezag te kunnen uitoefenen, en wees hij er op, van hoe veel belang het is, dat men de miliciens in al hun doen en laten onder verschillende omstandigheden grondig leert kennen. Het instrueerende kader moet hierbij krachtig medewerken. Was spreker geen voorstander van het doen inleveren van „staatjes”, ik voor mij ondervond hiervan juist veel voordeel. Het invullen dier staatjes had ten gevolge, dat de instructeurs zich meer rekenschap begonnen te geven van de eigenschappen van ieder hunner leerlingen; vóór het invoeren der staatjes ontving ik in den regel slechts vage en onnauwkeurige aanduidingen. Hoe vaak eene kleinigheid het gevolg *kan* hebben, dat een instructeur niet grondig bekend raakt met zijne leerlingen, moge blijken uit het navolgende. Een mijner onderofficieren kende na eenige dagen nog niet de namen van zijne recruten. Steeds had hij zijne klasse van den vleugel doen nummeren, en verder zijne op- en aanmerkingen niet aan de personen, doch aan de nummers gemaakt. Het spreekt van zelf, dat een grondig bestudeeren van persoonlijke eigenschappen zeer vertraagd wordt, wanneer men zich niet de moeite geeft, de persoonsnamen te leeren kennen.

Voor het stelsel van vaste instructeurs is in dit verband zeer veel te zeggen; toch gebeurt het eene enkele maal, dat een reerut bij een nieuwen instructeur zich geheel anders voordoet, dan bij zijn vroegeren onderwijzer, die wellicht partijdig was of onbewust bleef vasthouden aan een aanvankelijk gunstig of ongunstig oordeel. Veelvuldige gedachtenwisseling tusschen de instructeurs onderling is van het grootste belang.

Het zal steeds moeilijk blijven, den adspiranten gezag te leeren uitoefenen over hunne eigen kameraden, vooral wanneer zij niet door hunne eigenschappen *terre* boven hen staan. De afstand tusschen milicien-korporaal en gewoon milicien van eene zelfde lichting, vaak uit het zelfde dorp, is niet zoo héél groot. Wellicht valt er iets voor te zeggen in stede van korporaals, soldaten 1e klasse aan te stellen, die alleen dan meerdere zijn, wanneer zij eenige gezagsfunctie uitoefenen.

Zeer veel baat ondervond ik in dit opzicht bij mijne compagnie door de adspirant-korporaals, afkomstig uit de 8-maanders, in te deelen bij de 4-maanders. Zoowel bij den inwendigen dienst als bij de oefeningen traden zij als aanvoerder, voorganger, half en half als instructeur op, wat voor hen eene uitstekende oefenschool vormde en tevens eenig beroepskader deed overschieten om bij de in Juli opkomende eerste herhalingslichting dienst te doen.

Hoewel dit natuurlijk geene reden moet zijn om het viermaander-instituut met al zijne nadeelen te behouden, zoo verdient het toch overweging, dit stelsel in beginsel ook toe te passen. wanneer eventueel bij de vesting-artillerie eene opkomst der militie in ploegen mocht worden ingevoerd.

Aan het einde van het opleidingstijdperk waren de betrokken compagniescommandanten, die in vorige jaren milicien-korporaals van de kaderschool hadden ontvangen, zeer tevreden over de thans verkregen resultaten. Het examen, dat in de standplaats van den regimentsstaf werd gehouden, en waarbij eene voordracht van tachtig tot korporaal geschikte miliciens moest worden opgemaakt, had op de ouderwetsche manier (hoofdzakelijk onderzoek naar theoretische kennis in schriftvorm) plaats en leverde geene basis op tot vergelijking

van hen, die bij de compagnieën en de overigen, die bij de regimentsschool waren opgeleid.

Betreffende opleiding van milicien-sergeant bij de compagnieën heb ik geenerlei ervaring kunnen opdoen, aangezien die opleiding plaats had bij de regimentsschool. De cursus begon in de maand October, de aanstelling had omstreeks Februari plaats.

Het wil mij echter voorkomen, dat ook deze opleiding zeer goed bij de compagnieën kan geschieden in aansluiting met de opleiding tot korporaal en in den zelfden geest als deze; deze practische opleiding, aangevuld met eenig klassikaal onderricht, afdelingsgewijze gedurende enkele uren in de week.

Dat in 1905 ook in den Helder de groote waarde der practische oefening werd ingezien, moge blijken uit het feit, dat een- of meermalen per week de compagnieën al haar personeel aan de regimentsschool moesten afstaan. Een compagniescommandant zag op zulke dagen dan zijne eigen aspirant-sergeants — in gunstig geval met manschappen der eigen compagnie — onder vreemde instructeurs en onder vreemd toezicht oefenen. Waarom dit onderricht niet naar de compagnieën overgebracht?

Men acht voor de sergeants-opleiding centralisatie wel eens noodig, omdat het voorkomt, dat bij enkele compagnieën geene of weinig, bij andere een overschot van geschikte aspiranten aanwezig zijn. Dit euvel kan echter mijns inziens zeer goed worden verholpen door tijdige overplaatsing van enkele aspiranten der ruim voorziene compagnieën naar de minder bedeelde. Ik wijk in deze af van de meening van den Kapitein ALTING VON GEUSAU, die ieder bij zijne eigen compagnie zou willen laten; ik koester namelijk de vrees, dat ten slotte te groote verschillen in sterkte aan kader zullen ontstaan. Wel komt door deze overplaatsing een gedeelte der aanstaande sergeants onder nieuwe chefs en nieuwe instructeurs, maar de opleiding gaat in ieder geval dan toch nog over éne schijf minder dan bij eene vereeniging op de kaderschool, gevolgd door eene verdeling aan het einde van den cursus.

Zooals hierboven werd aangegeven, duurde de opleiding voor sergeant tot omstreeks Februari, d.i. dus elf maanden. Spreker vermeent, dat in het algemeen de meer begaafde recruit sergeant kan worden in den zelfden tijd, dien zijne minst begaafde kameraden noodig hebben om tot een behoorlijk soldaat, de ietwat beteren tot korporaal, te worden gevormd. Ook ik hoop van harte, dat zulks het geval moge zijn, ten volle beamende, dat alsdan feitelijk geene enkele reden meer bestaat om zich niet voor de kadervorming aan te melden. Of het echter mogelijk zal zijn, moet de toekomst ons leeren; hiertoe moet echter eerst het viermaander-instituut verdwijnen en de eerste oefentijd voor allen even lang zijn.

Mocht alsdan blijken, dat voor kaderopleiding eene verlenging van den oefentijd gebiedend noodzakelijk is, dan zal men moeten trachten om voor het offer, gebracht in den vorm van langeren oefentijd, eene behoorlijke compensatie te verschaffen. Kaderdwang toch lijkt mij een slecht middel.

Reeds thans blijkt, dat het behalen van den onderofficiersrang door vele dienstplichtigen wordt begeerd, omdat zij daardoor in gunstiger conditie verkeerden om een werkkring te verkrijgen bij hun terugkeer in de burgermaatschappij. Het is echter de vraag of dit ook voor anderen, inzonderheid voor hen, die uit de eerste standen komen, een prikkel zal vormen. Ook de verhoogde soldij, door den onderofficier genoten, kan moeilijk als lokaas gelden voor hen, wier betrekkingen vóór de invoering van den persoonlijken dienstplicht somwijlen aanzienlijke bedragen stortten voor een plaatsvervanger. Wellicht bestoden dergelijke jongelieden meer aan belooningen voor kleine dienstverrichtingen door minder gegoede kameraden, dan de bedoelde soldijverhooging bedraagt.

Naar mijne meening zou nagegaan moeten worden, wat wel de redenen kunnen zijn voor den tegenzin, dien vooral de meergegoeden gevoelden en nog gevoelen voor den dienst. Is het de dagelijksche nauwe aanraking met jan en alleman, het slapen op de soldatenkamers, zijn het enkele corvée-diensten of zijn er nog andere redenen? Men zou als compensatie voor langeren oefentijd vrijstelling moeten geven

van zulke diensten en verplichtingen, die voor jongelieden van fatsoenlijken huize zeer onaangenaam zijn en die niet rechtstreeks verband houden met de opleiding tot aanvoerder in tijd van oorlog.

Ten einde bij de vesting-artillerie in voldoende mate milicien-sergeants te verkrijgen, zullen daarbij veel intellectueelen moeten worden ingedeeld. In het bijzonder is eenige wiskundige kennis noodig.

Als een zeer gewichtig onderdeel der practische opleiding beschouw ik de schietoefeningen met geschut. Als onafwijsbaren eisch zou ik willen stellen, dat ieder, die miliciens-sergeant der vesting-artillerie wordt, *minstens* één werkelijk vuur hebbe geleid. Men verlieze toch niet uit het oog, dat in oorlogstijd ieder sergeant zelfstandig het vuur eener batterij moet kunnen leiden, en dit vaak onder moeilijker omstandigheden dan bij de schietoefeningen in tijd van vrede. Ongetwijfeld maakt men op de kaderscholen veel werk van de kennis der schietregels, maar er bestaat een hemelsbreed verschil tusschen de leiding van een gefingeerd vuur vóór het bord, waarbij de onderwijzer het plus en min, enz. opgeeft, en de leiding van een werkelijk vuur, waarbij men zelf de schoten moet waarnemen, de verantwoordelijkheid voor eene goede uitvoering draagt, enz. Waar menig artillerist, die in langen tijd niet heeft geschoten, min of meer zenuwachtig is, wanneer hij weder voor het eerst een vuur moet leiden — ik nam dit zoowel bij mijzelf als ook bij anderen waar — daar is toch niet te verwachten, dat een miliciens-sergeant, die nimmer een vuur leidde, dit in oorlogstijd naar behooren zal kunnen doen.

Het aantal projectielen, dat jaarlijks voor schietoefeningen beschikbaar moet worden gesteld, moge in de toekomst bepaald worden door een veelvoud te nemen van het aantal op te leiden miliciens-sergeants.

Ter wille van het tijdstip der schietoefeningen zou het gewenscht zijn, indien deze in de nabijheid der garnizoenen konden worden gehouden. Men is dan niet verplicht, zooals thans het geval is, enkele seriën reeds in den aanvang

van den zomer te doen vuren, op welk oogenblik de sergeantsopleiding nog in haar eerste stadium verkeert.

Als luitenant der veld-artillerie gedurende meerdere jaren belast geweest zijnde met de opleiding van vrijwillig en militiekader, kwam ik in den winter van 1907—1908 als Kapitein voor speciale diensten te Breda weder in rechtstreeksche aanraking met die opleiding.

De aanstaande vrijwillige en milicien-wachtmeesters volgden in de standplaats van den regimentsstaf een wintercursus, die vijf maanden duurde, de opleiding der korporaals echter had in de lente en zomermaanden bij de batterijen plaats. Nu en dan werden dezen voor enkele oefeningen of theorieën afdeelingsgewijze vereenigd. Dat ook hier nog onnoodige centralisatie bij het onderricht bestond, moge blijken uit het feit, dat men op een bepaald uur in de week een zestiental aspirant-korporaals richtoefeningen kon zien houden bij vier kanonnen onder één wachtmeester instructeur. Naar aanleiding eener desbetreffende opmerking mijnerzijds, moest de officier, leider dier richtoefeningen, toegeven, dat eene dergelijke oefening beter bij de batterijen zelf kon geschieden.

In het voorjaar van 1907 werd door den Commandant der Bereden Artillerie in de verschillende garnizoenen de vraag gesteld in hoeverre de opleiding der milicien-wachtmeesters kon plaats hebben bij de batterijen gedurende het tijdperk der batterij-oefeningen. ¹⁾

Bij de beantwoording der gestelde vraag werd ook het advies van den kapitein voor speciale diensten ingeroepen.

Gedurende den loop van den wintercursus werd menig uur besteed aan de theoretische behandeling van reglementen

---

¹⁾ Ik kan niet nalaten, er oven op te wijzen, dat de bereden-artillerie, welke vaak voor „zeer behoudend” wordt uitgekroten, de eerste was, die indertijd de recruten-opleiding naar de batterijen overbracht, en dat ook thans weder op het gebied van kadervorming eene vooruitstrevende neiging aanwezig blijkt te zijn.

en andere onderwerpen, die practisch werden beoefend in de zomermaanden.

Door deze theorieën geheel over te brengen naar de zomermaanden, zou men een innig verband krijgen tusschen practijk en theorie; de laatste zou bestaan uit korte besprekingen, op de oefeningsdagen zelf te houden. Door in dien geest te handelen kon voor vrijwilligers de cursus van vijf op drie maanden worden teruggebracht. Voor de miliciens kon men nog verder inkrimpen; in de eerste plaats, omdat zij intellectueel meestal hooger staan dan de vrijwilligers en dus hoogstens eenig herhalingsonderricht noodig hebben in lezen, schrijven, rekenen, enz. en bovendien niet tot instructeur behoeven te worden opgeleid. Moet de vrijwillige wachtmeester eene hooge rijkunstige ontwikkeling verkrijgen, omdat hij behooren moet tot de kern der goede ruiters bij zijne batterij, de milicien-wachtmeester daarentegen behoeft niet beter te rijden dan de milicien-korporaal.

Om deze redenen kon men de theoretische opleiding der milicien-wachtmeesters samenvatten in enkele lessen, die een of anderhalven dag per week in beslag zouden nemen. Het gevolg hiervan zou zijn, dat dit kader de overige dagen der week in zijne batterij dienst zou doen, en alleen voor het theoretisch onderricht afdeelingsgewijze zou worden vereenigd.

Zoo doende zou het militiekader in den troep blijven en beter in de gelegenheid zijn, practische ervaring op te doen in alles, wat met paarden, materieel, stallen, tuigen, enz. in verband staat, dan wanneer die zaken theoretisch in een schoollocaal worden behandeld. Ook de batterijen zouden er door worden gebaat, doordat zij voor allerlei diensten over voldoende kader konden beschikken.

Het is juist de practische ervaring, waar het op aan komt voor den onderofficier der bereden-artillerie. Stelde ik hooge intellectueele eischen aan den sergeant der vesting-artillerie, bij de veld-artillerie sta ik gaarne iets af aan intellect, in ruil tegen flinkheid en handigheid, door practijk en routine verkregen.

Dat het militiekader, al staat het intellectueel dan ook

hoog, vaak nog te kort schiet in de practijk, bleek mij in den afgehoopen zomer bij het inladen van eene veldbatterij aan het spoorwegstation te Waalwijk. Ter wille hunner oefening had ik bij die batterij uitsluitend militiekader ingedeeld; het leeuwenaandeel bij het inladen is echter verricht geworden door den korporaal-hoefsmid, een der weinige beroepsmannen, die aanwezig was. Een soortgelijken indruk van de bruikbaarheid van militiekader kreeg de Kapitein der Artillerie van het O.-I. leger PABST, toen hij de manoeuvres der Zwitsersche veld-artillerie bijwoonde. In normale omstandigheden marcheerde alles vrij goed, zoodra er echter iets bijzonders geschiedde, stond het militiekader hulpeloos te kijken.

Een vlug verstand alleen is voor den stukscommandant der bereden-artillerie niet voldoende. Wanneer een voertuig onklaar raakt, paarden storten, of eenig ander ongeval zich voordoet, dan ziet men een goed stukscommandant het eerst van zijn paard vliegen om te trachten, wild geworden en slaande paarden in bedwang te houden of anderszins de handen uit de mouw te steken. In dergelijke gevallen zijn de mannen der ervaring, officieren zoowel als het andere kader en de vrijwilligers, de voorgangers der overigen. Hoe langer men bij den troep heeft gediend, des te meer ongevallen heeft men medegemaakt, des te meer handigheid heeft men verkregen. Het is moeilijk, uit een oogpunt van instructie, kunstmatig ongevallen in het leven te roepen.

Practijk en nog eens practijk zij de leuze, en men trachte den milicien-wachtmeester van zijn 2-jarigen oefentijd een maximum aantal uren in den troep te doen doorbrengen. Ik ben dan ook geen voorstander van het streven, om bij de veld-artillerie, door indeeling van meer ontwikkelde dienstplichtigen, te geraken tot een verkorten oefentijd voor militiekader; deze dienstplichtigen zullen nuttiger blijken bij andere wapens of wapensoorten.

In April en Mei j.l. belast zijnde met het bevel over eene batterij, kon ik aldaar in zekeren zin de grondslagen leggen voor de practische kaderopleiding. Uitrukkende met 3 stukken (de caissons met 4 paarden bespannen) bleven er vol-

doende paarden over om de kader-adspiranten bereden te maken, en hen onder den marsch naar en van het terrein en ook bij de oefeningen, om de beurt in te deelen. Ook bij de schietoefeningen had dit plaats. Doordat tegen het einde van Mei door mij het commando werd nedergelegd, heb ik de werking van het stelsel niet verder kunnen nagaan.

Thans, in de maand December, blijkt mij uit de rapporten der batterijcommandanten te Breda, welke rapporten ik ter inzage ontving, dat de bedoelde practische opleiding niet die vruchten heeft afgeworpen, welke door mij en wellicht ook door anderen daarvan werden verwacht. Ik had echter nog niet de gelegenheid, mondeling gedachtewisseling over de genomen proef te houden. Op den voorgrond stellende, dat uit den aard der zaak door mij eene groote waarde wordt gehecht aan de rapporten der batterijcommandanten, wier oordeel immers berust op de ondervinding in deze opgedaan, vermeen ik echter te moeten opmerken, dat men van eene eerste proefneming niet dadelijk gulden resultaten mag verwachten.

Te meer geldt dit, waar, naar mijne meening, die proefneming plaats had onder omstandigheden, welke ongunstig zijn te noemen. Als zoodanig vermeld ik het feit, dat een vroegtijdig deelnemen aan de schietoefeningen storend heeft ingewerkt op de normale volgorde der oefeningen in de stukrijder- en batterijschool; dat de gedetacheerde cadets der Kon. Mil. Academie, die in andere jaren door die inrichting bereden werden gemaakt, thans zonder paarden kwamen, zoodat gebrek aan rijpaarden ontstond; dat bij twee van de drie batterijen wisseling in het commando plaats had; terwijl voorts niet over het hoofd moet worden gezien, dat in dit eerste jaar, dat feitelijk eene overgangperiode vormde, een dubbel stel kaderleden practisch opgeleid moest worden, n.l. de reeds aangestelde wachtmeesters, die juist de kader-school hadden verlaten en de milicien-korporaals der jongste lichte, die nog moesten dingen naar den wachtmeestersrang. In de volgende jaren behoeft dit niet meer het geval te zijn. Ik blijf dan ook de hoop koesteren, dat bij eene voortgezette proefneming, wanneer ook officieren en kader

meer en meer daarmede vertrouwd zijn geraakt, eene praktische opleiding van het militiekader in het tijdperk der batterij-oefeningen betere vruchten zal afwerpen, dan in het afgelopen jaar het geval was.

De VOORZITTER: Mijne Heeren. Het is kwart vóór elf uur en ik geloof — op grond van vroegere ervaring — te mogen zeggen, dat een groot deel der vergadering er tegen op ziet, dat de besprekingen nog verder worden voortgezet op dit reeds ver gevorderde uur. Ik zou u daarom wel willen voorstellen, de bespreking van dit zoo gewichtige onderwerp op een anderen avond voort te zetten, als wanneer dan wellicht ook nog andere heeren dan de — als ik goed gezien heb — drie of vier, die zich nu reeds hebben aangemeld, als spreker zullen wenschen op te treden. In verband met den tijd zoude ik zelf gaarne nog een enkel woord — in figuurlijken zin — willen zeggen, omdat het mij getroffen heeft, dat in het heden avond gesprokene niet aan het licht is gekomen, dat in de toekomst — en vooral bij inkrimping van het beroepskader — hooger eischen dan thans moeten gesteld worden aan het verlofskader.

In oorlogstijd toch is het niet mogelijk, verschil te maken tusschen *beroepskader* en *verlofskader*, maar bestaat er alleen *kader*. Wanneer eene opdracht wordt gegeven aan een korporaal, sergeant of luitenant, dan moet door dezen niet gezegd kunnen worden: „ik ken dit of dat niet, want ik ben militie- of reserve-korporaal (sergeant, officier)”, maar moet ieder van hen in zijn rang geheel geschikt zijn voor zijne taak. Wanneer zij aan dien eisch van bekwaamheid niet voldoen, hebben wij niets aan zulk kader in oorlogstijd. Waar nu ook nog wordt aangedrongen op inkrimping, ja zelfs opheffing, van het beroepskader en dus het kader alleen uit *militie-* of *reservekader* zal bestaan, vermeen ik, dat de opleiding van het verlofskader geheel anders moet plaats hebben, dan door den Heer von GEUSAU werd aangegeven, ook omdat in vreedstijd dit kader alsdan in de plaats van het beroepskader — dat is dus ook als instructeur — moet kunnen optreden, vooral bij uitbreiding van het aantal miliciens der jaarlijksche lichteningen.

Naar het mij wil voorkomen, vormt de grondige praktische kennis van hetgeen tot het vak van den *soldaat* behoort, de grondslag voor de vorming van het kader. Daarom verwondert het mij, dat men hen, die nog *recruut* zijn, dadelijk gaat opleiden voor een rang, ja zelfs aan die opleiding den voorrang wil geven. Dat strijdt, volgens mij, met alle mogelijke logica. Handelt men ook zoo in de burgermaatschappij? Immers neen. Een jongen, die een ambacht leert, wordt eerst tot „werkman” opgeleid en kan niet, vóór dat hij zijn vak goed kent, meesterknecht of opzichter worden, dus niet zoo lang hij nog „leerjongen” is.

En wat ziet men in het leger gebeuren? Daar wordt de *recruut* — de leerjongen — reeds tot korporaal — meesterknecht (opzichter) — aangesteld, terwijl hij zijn vak van soldaat nog niet eens goed kent, daar hij niet voldoende dienst als zoodanig heeft gedaan, noch manoeuvres heeft medegemaakt.

Is het op deze wijze mogelijk, goed kader te verkrijgen? Mij dunkt van neen en dat dus deze zaak wel grondig overwogen mag worden. Dat neemt niet weg, dat tijdens de opleiding tot soldaat behoort te worden nagegaan, wie voor eene opleiding tot kader in aanmerking komen, maar deze bijzondere opleiding voor een rang zelve dient m. i. eerst later plaats te hebben.

Zoo zie ik ook niet in, waarom aan den vrijwilliger andere eischen gesteld moeten worden dan aan den milicien, om een rang te behalen. Voor beiden geldt toch de zelfde eisch om in de eerste plaats *aanvoerder* te zijn. Eerst daarna komt die van als *instructeur* te kunnen optreden, hetgeen eene hoogere mate van bekwaamheid in zich sluit, welke ook de miliciens kunnen bezitten en waarvan partij dient te worden getrokken ten bate van de opleiding der soldaten.

Waar wij hier de zaak objectief beschouwen, moet ik er ook nog op wijzen, dat de snelle opleiding en aanstelling van het verlofskader, zooals zij thans plaats heeft, slecht werkt op de vrijwilligers, die niet alleen aan hoogere eischen mochten voldoen dan de miliciens om een rang te verwerven, maar ook aan hen ondergeschikt en bovendien ongelijk betaald worden.

Intusschen vermeen ik, dat er verschil in opleiding kan bestaan van het lagere kader — de korporaals en de sergcenten — en de verlofsofficieren. Deze zullen in hoofdzaak aanvoorders moeten zijn, zoodat hunne opleiding dan ook met die bestemming rekening moet houden.

Voor beide categorieën en vooral voor het kader der bereden wapens, zooals door Kapitein WIRTEAT reeds zoo goed is gezegd, geldt evenwel, dat niet alleen *kunde*, maar in het bijzonder de *practijk* geschikt maakt, en dat in de meeste gevallen *practische kennis* meer waarde heeft dan *geleerdheid*.

Dat is hetgeen ik heb willen zeggen. Ik hoop, dat het aanleiding moge geven tot nadere bespreking op den nader te bepalen avond en alsdan, behalve van andere heeren, ook van den inleider zijne meening te zullen vernemen.

Niets meer aan de orde zijnde voor dezen avond, sluit ik de vergadering.